

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjysk Månedsskrift

2 • 2013

Sønderjysk Månedsskrift

Udgivet af Historisk
Samfund for Sønder-
jylland i samarbejde
med Museum
Sønderjylland
og Kulturfokus

Pris for medlemskab
295 kr. årligt incl. moms
og forsendelse.
Enkeltnumre 35 kr.
Særnumre 45 kr.

Ekspedition
Haderslevvej 45
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 46 83
hssdj@hssdj.dk
www.hssdj.dk

Kontortid
Mandag-torsdag 9-14

Redaktion
Kim Furdal (ansv.)
Museum Sønderjylland
ISL-Lokalhistorie
Haderslevvej 45
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 58 60
kifu@museum-
sonderjylland.dk

Lennart Madsen
Museum Sønderjylland
- Arkæologi Haderslev
Elsemarie Dam-Jensen
Museum Sønderjylland
- Kulturhistorie Tønder

© Sønderjysk Månedsskrift og forfatterne

Layout
Ove Kirketerp
Tekst & Design
Haderslev

Tryk
Wind Grafisk ApS
Haderslev

I dette nummer

På forkant med skolelovene. Skolesamarbejde på Nordals fra 1820'erne til 1960'erne. 43

Det kommunale skolesamarbejde på Nordals rakte tilbage til begyndelsen af 1800-tallet. Samarbejdet kom til at spille en rolle, da man på Nordals skulle gennemføre skolelovene i 1937 og 1958. Arkivar Erik Nørr, Rigsarkivet, har set nærmere på skolesamarbejdet.

Det startede med en gave fra Danmark. Slesvig Roklubs historie 54

Slesvig Roklub er den sydligste og en af de nyeste af de sønderjyske roklubber, der er kendt af mange roere i og uden for Sønderjylland. Klubbens formand Birger Kühn tegner et portræt af klubben og fortæller om de nye planer for klubben.

Voetmanns købmandsgård i Aabenraa 57

Voetmanns købmandsgård i Aabenraa hørte fra begyndelsen af 1800-tallet og frem til de første årtier af 1900-tallet til en af byens økonomiske sværvægttere. Museumsinspektør Kim Furdal, Museum Sønderjylland, tegner et portræt af en slægt og dens købmandsgård.

'Collegium 1961' i Hellerup - det tyske mindretals studenterkollegium i København . . . 62

I 2012 holdt det tyske mindretals kollegium i Hellerup, 'Collegium 1961', 50-års jubilæum. Fhv. generalsekretær for Bund Deutscher Nordschleswiger, Peter Iver Johannsen, tegner et historisk rids af kollegiets historie.

Set og sket i Grænselandet 66

Tønder Banks konkurs trak overskrifter i sidste kvartal. Bankkrakket og SSW's forhold til CDU og FDP er blandt emnerne i H.E. Sørensens grænselandskronik.

Bognyt 75

Det sker - i Museum Sønderjylland 77

Bagsiden om forsiden 80

I modsætning til mange andre idrætsgrene er rosporten i Sønderjylland delt op efter nationalt sindelag. Museumsinspektør Kim Furdal giver en oversigt over de sønderjyske roklubber og et par af de væsentligste kendemærker mellem danske og tyske roklubber.

Forsidebilledet:

Den fireåres inrigger med splitflag kom lidt skævt ind til Aabenraa Roklubs bro som følge af kraftig strøm. Foto: Aabenraa Roklub.

På forkant med skolelovene - Skolesamarbejde på Nordals fra 1820'erne til 1960'erne

Af Erik Nørr

Kommuner på Nordals havde et samarbejde på skoleområdet, der rakte langt tilbage i 1800-tallet, hvilket kom området til gode, da man skulle gennemføre skolelovene i 1937 og 1958. Arkivar Erik Nørr, Rigsarkivet, har set nærmere på skolesamarbejdet.

Skolelovene af 1937 og 1958

I 2012 VAR DET 75 ÅR SIDEN, den skel-sættende skolelov af 18. maj 1937 blev vedtaget. Folkeskolen på landet skulle styrkes ved udvidelse af time-tallet og ved indførelse af nye fag. Tegning og sløjd for drenge, hånd-gerning og husgerning for piger skul-le være obligatoriske, og det var ikke længere kun drenge, der skulle have gymnastik. Loven krævede, at der i løbet af en kort tidsperiode skulle indrettes faglokaler til disse nye fag. Samtidig skulle de sanitære forhold forbedres. Men loven fik ikke ændret på, at der stadig var stor forskel mel-lem undervisningen på landet og i de købstadordnede skoler.

Den nye skolelov af 1937 stillede store krav til de små sognekommuner. Det ville blive temmelig dyrt, hvis alle de små skoler skulle udbyg-ges med de nye faciliteter. Derfor blev der i loven åbnet mulighed for, at to eller flere kommuner kunne danne skoleforbund. Et sådant samarbejde kunne enten omfatte hele skolevæse-net eller alene undervisningen i de ældste klasser eller i specielle fag, der

krævede indretning af særlige faglo-kaler, såsom gymnastiksale, sløjdsale, håndgernings- og husgerningsloka-ler. Samarbejdet kunne også omfatte adgangen til eksamensskolen (mel-lem- og realskole).

I de første år efter lovens ikrafttræ-den blev der lagt skoleplaner og byg-get lystigt mange steder i landet, men snart satte Anden Verdenskrig en stopper for lovens gennemførelse. Ef-ter krigen og gennem hele 1950'erne var der en række faktorer, som for-hindrede en hurtig gennemførelse af 1937-lovens bestemmelser, nemlig lærermangel, vanskeligheder med at skaffe byggematerialer, de store fød-selsårge, men også modstand i lo-kalsamfundet mod at bruge penge til nye skolebygninger. Dette betød, at 1937-loven langt fra var gennemført, da den nye skolelov af 1958 blev ved-taget. Den nye lov måtte derfor gen-tage bestemmelserne om indretning af faglokaler. Men hertil kom som det vigtigste, at skellet mellem landsby-ordnet og købstadordnet skole med 1958-loven skulle ophæves, og at alle børn skulle have mulighed for at få undervisning i sprog, matematik og fysik. Desuden skulle alle kommuner i fremtiden kunne tilbyde undervis-ning i en eksamensafdeling eller i et supplerende ottende og niende skole-år. Hvis dette ikke kunne tilbydes i kommunens egne skoler, måtte sog-nerådet indgå skoleforbund med en eller flere andre kommuner.

Skolesamarbejde før 1937

På Nordals var skolesamarbejde ikke noget nyt. Allerede i den foreløbige skoleplan for Nordborg Sogn af 2. august 1823 og i den af Danske Kancelli godkendte skoleplan af 20. februar 1834 skulle børnene i Nordborg Flække og landsbyen Pøl samt omliggende parceller i Augustenhof og Købingsmark gå i den samme skole i Nordborg. Kancelliet godkendte i 1834 planer for en række andre skoler på Nordals, i Holm, Oksbøl, Mjels, Svenstrup og Stevning.

Under den preussiske tid blev samarbejdet om skolen opretholdt i Nordborg mellem 'Flecken Norburg und Landgemeinde Pöhl'. Ifølge en opgørelse fra 1897 var der fire lærere og en lærerinde ansat ved skolen i

Nordborg. De øvrige skoler på Nordals var de samme som før 1864. Bestemmelserne om skolesamvirket blev fastlagt i bestemmelser af 28. juli 1906 for Gesamt-Schulverband Norburg [Nordborg Fællesskoleforbund].

Efter Genforeningen fik Nordborg Skole sit nye grundlag i en skoleplan, som fik Undervisningsministeriets godkendelse 28. marts 1921. Skolen blev købstadordnet med en kongelig udnævnt skoleleder. Den skulle bestå af syv klassetrin og af en fireårig mellem-skole og en etårig realklasse. Den udvidede klassesdeling og oprettelsen af eksamensafdelingen betød, at der måtte ansættes en række nye lærere, så der i 1925 var ti faste lærere og to vikarer. Byrådet i Nordborg og sognerådet i Pøl indgik en aftale om at

Skoledistrikter på Nordals. Distriktsgrænserne er tegnet på grundlag af kort i Sønderborg Amts skoledirektions arkiv. LAÅ. 1 Nordborg-Pøl, 2 Holm, 3 Mjels, 4 Oksbøl, 5 Havnbjerg, 6 Svenstrup, 7 Stevning.

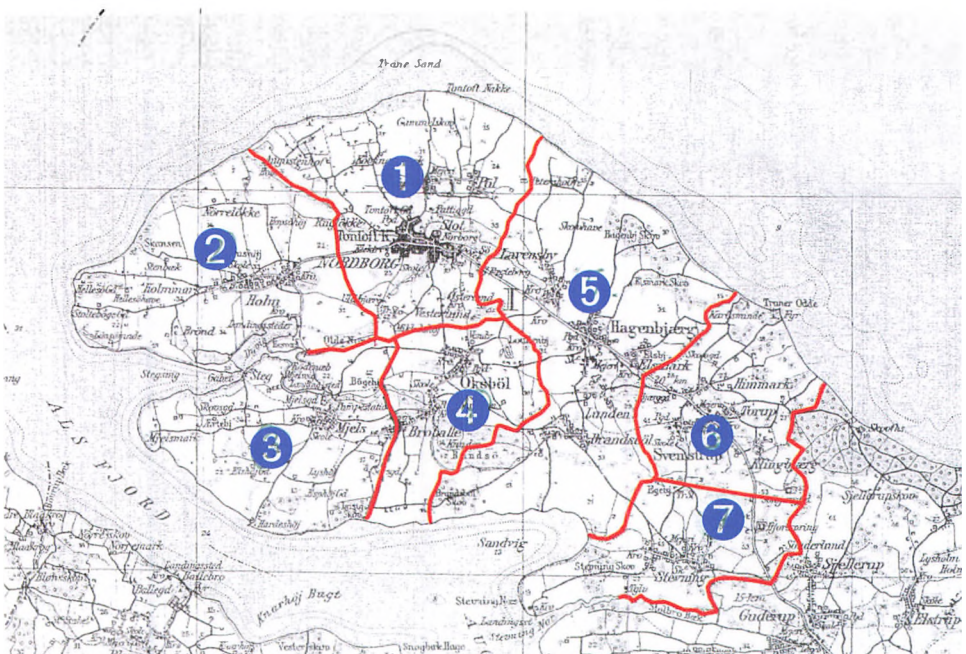

Foto: Oksbøl Lokalhistoriske Arkiv.

Mjels Skole fik en ny bygning i 1925 til afløsning af den gamle, som havde eksisteret siden 1819. Den bestod af to skolestuer og to mindre rum til bibliotek og samlinger. Da de store elever i 1939 kom til Nordborg, og den ene lærer blev afskediget, blev der kun brug for den ene skolestue. Ved indvielsen af den nye centralskole i Oksbøl i 1961 blev skolen i Mjels lukket helt.

fortsætte skoleforbundet. Pøl Kommune betalte en procentvis andel af udgifterne i forhold til elevtallet. Til gengæld slap kommunen stadig for at bygge egen skole, og landsognets børn fik adgang til købstadordnet undervisning på lige fod med byens børn. Selv om Pøl sogneråd normalt var meget påholdende med pengene, betalte landkommunen, hvad det kostede at bevare adgangen til et skolevæsen på købstadsniveau.

Dette var ikke tilfældet med den anden landkommune i Nordborg Sogn, Holm, der opretholdt sin egen skole. Det samme gjaldt for de fem skoler i sognene Oksbøl, Havnbjerg og Svenstrup, som alle fik et landsbyordnet skolevæsen med kun to klasser, i Havnbjerg Skole dog tre klasser. Børnene her måtte nøjes med undervisning i de almindelige skolefag. Dog blev der i Havnbjerg, Stevning og senere også i Svenstrup og Oksbøl

tilbudt timer i tysk. I Nordborg var der i de første år en tysk-sproget afdeling ved kommuneskolen, men den blev i 1924 afløst af en tysk privatskole.

I skoleplanen fra 1921 blev der åbnet adgang for, at børn uden for skoledistriktet, som omfattede Nordborg og Pøl, kunne få adgang til mellem- og realskolen, mod at forældrene eller sognerådene betalte op til dobbelt så store skolepenge. En fjerdedel af pladserne i eksamensafdelingen var fripladser forbeholdt 'velbevægede børn af uformuende forældre fra skoledistriktet'. Takket være statstilskud blev det også muligt for udenbys børn at få del i fripladserne.

Derimod kunne børn fra andre skoledistrikter ikke blive optaget i Nordborg Skoles folkeskoleklasser. I 1920'erne var der nogle børn, som havde kortere til skolen i Nordborg end til den skole, de hørte til, der fik

lov til at blive optaget, bl.a. drengen på gården Fægteborg, der lå lige uden for bygrænsen. Denne trafik fik skoleforbundet dog standset i 1930, da man ikke ønskede at undervise uden-
sogns børn gratis.

Det var dog begrænset, hvor mange udensogns elever, der blev optaget i mellemskolen i Nordborg. Det beskedne antal fremgår af indskrivningsprotokollen for Nordborg Skole, som dækker årene 1924-50. Blandt de første er tre børn fra Oksbøl i 1924, hvoraf de to var pastor Blichfeldts sønner. Derefter skal man helt frem til 1930 for at finde de næste, som også er fra Oksbøl Sogn. I 1931 blev to børn fra Oksbøl og et barn fra Stevning optaget i mellemskolen. Nordborg Skole kunne ellers i disse år have behov for at optage udenbys elever, da skolen var i stor krise forårsaget af det stærkt dalende elevtal på grund af eftervirkningerne efter Første Ver-

denskrig. I 1929-30 måtte skolen under stor opsigt afskedige tre lærere og i en årrække nøjes med at oprette mellemskoleklasser hvert andet år (herom se Sønderjyske årbøger 2005).

Nordborg-Pøl-Oksbøl Skoleforbund

I 1930'erne lå børnetallet i Oksbøl og Mjels skoler mellem 50 og 60, men faldt i Mjels til knap 40. I Oksbøl var der ansat en lærer og en lærerinde og i Mjels to lærere. Skolerne var opført i henholdsvis 1909 (Oksbøl) og 1925 (Mjels), men havde ingen af de faglokaler og faciliteter, som skoleloven af 1937 krævede.

Da indretning af faglokaler og bedre sanitære forhold ville medføre store omkostninger, vedtog Oksbøl sogneråd i 1937-38 at indgå i forhandlinger med Nordborg-Pøl om at komme med i skoleforbundet, således at elever fra fjerde klasse og opefter skulle gå i skole i Nordborg. Nord-

Nordborg Skole 1951. Blandt eleverne er der både børn fra Nordborg, Pøl, Oksbøl og Havnbjerg kommuner. Læreren er Jørgen Christiansen.

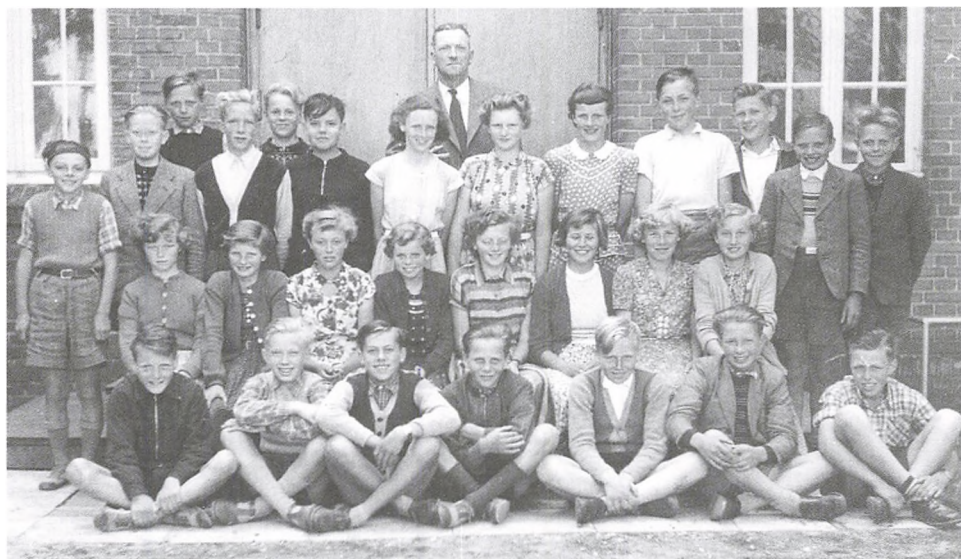

Foto: Nordborg Lokalhistoriske Arkiv.

Foto: Privat.

Oksbøl Skoles elever 1954. Børnene er alle fra de tre første årgange, da alle børnene skulle undervises i Nordborg fra fjerde klasse. Læreren er Edvard V. Bruun, som blev ansat som enelærer i Oksbøl fra 1945. Ved oprettelsen af den nye centralskole i 1961 fortsatte han som lærer her.

borg-Pøl skoleudvalg var interesseret i at modtage eleverne fra Oksbøl og Mjels, da man stod over for en større ombygning af skolen.

Der måtte en række forhandlinger til, før der kunne indgås en aftale om Oksbøl Sogns indtræden i skoleforbundet. Oksbøl ønskede ikke, at aftalen skulle omfatte skolens grundareal, bygninger og inventar, men at Oksbøl udelukkende skulle bidrage til skolens drift med et beløb, som svarede forholdsvis til antallet af elever, der kom til Nordborg. Ejerforholdet til skolen skulle derfor fortsætte som hidtil, hvor Nordborg Kommune havde en andel på 8/11 og Pøl Kommune en andel på 3/11. Dette gjaldt også skolens daværende og fremtidige gæld. Oksbøl Kommune ville således hverken deltage i renter eller afdrag på den planlagte ombygning af Nordborg Skole, hvilket både Nord-

borg byråd og Pøl sogneråd accepterede.

Et vigtigt spørgsmål i forhandlingerne var, hvad der skulle ske med de hidtidige lærere. Når skolebørnene skulle til Nordborg allerede fra fjerde klasse, blev der kun plads til en enkelt lærer ved hver af de to skoler, der i fremtiden skulle være en slags forskoler. Resultatet blev, at både andenlærer Jens Schurmann-Petersen fra Mjels og lærerinde Ane Dorthea Fisker fra Oksbøl Skole blev afskediget med ventepenge fra den 1. oktober 1940.

Ventepengene til lærerne bidrog til, at forhandlingerne trak yderligere ud, da Oksbøl sogneråd ved et fællesmøde nægtede at acceptere forhandlingsudkastet. Oksbøl sogneråd forlangte, at Nordborg og Pøl i en femårig overgangsperiode skulle være med til at betale ventepengene til de

to lærere, og at Oksbøl Kommune ligeledes i fem år skulle slippe for at betale bidrag til Nordborg Skoles forbrug af lys, vand og brændsel. Også dette accepterede Nordborg og Pøl. Pøl Kommune slap til gengæld for at betale til Oksbølbørnenes transport, fordi børnene fra Pøl Kommunes yderkanter altid havde cyklet i skole. Senere blev det aftalt, at Nordborg-Pøl betalte et beløb for at overtage noget af inventaret på Mjels Skole.

Der blev udarbejdet en ny skoleplan for Nordborg-Pøl-Oksbøl Skoleforbund, som fik Undervisningsministeriets godkendelse 31. juli 1939. Børnene fra Oksbøl Sogn skulle fra begyndelsen af fjerde klasse gå i skole i Nordborg. De fik dermed ligesom skoleforbundets øvrige elever adgang til mellem- og realskole og til den nye

fri mellem, som blev oprettet i henhold til 1937-loven. Oksbøl Sogn fik repræsentanter både i skoleudvalget og i skolekommissionen, som var fælles for de tre samarbejdende kommuner. Dog måtte Oksbøls repræsentanter i skoleudvalget forholde sig passive, når der skulle tages stilling til spørgsmål om skolebygninger, inventar m.m. Dette var rimeligt i betragtning af, at Oksbøl ikke ville betale hertil.

Den 12. april 1939 mødte de mange nye børn op i Nordborg Skole. Det var en omvæltning for børnene at skulle med bus til skole hver dag og at skulle være i klasse med mange flere børn.

Skal Havnbjerg være med?

Udvidelsen af skoleforbundet fik sog-

Havnbjerg nye skole 1962, som også fik plads til de større børn, som hidtil havde gået i Nordborg Skole. Den hvide bygning i baggrunden er den gamle skolebygning. Endnu i 1960'erne skulle kommunen skaffe lærerboliger til sine lærere. Se rækken af rødstenhuse yderst til venstre, som blev opført samtidig med den nye skolebygning.

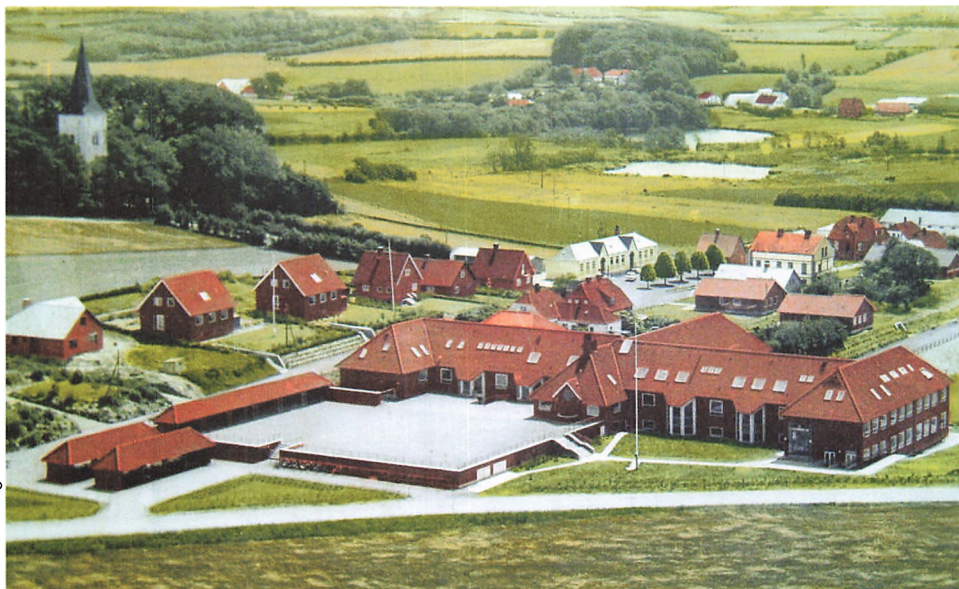

Foto: Nordborg Lokalhistoriske Arkiv.

nerådet i Havnbjerg til at overveje, om Havnbjerg også skulle med i samarbejdet. Havnbjerg Skole bestod af fem skoleklasser, og der var ansat to lærere og en lærerinde. Børnetallet lå i 1940 på 69, men det var stigende i de følgende år. Skolebygningen var fra 1899, og der var ingen af de faglokaler, som den nye skolelov krævede, men man rådede dog over et lejet gymnastiklokale.

Havnbjerg sogneråd forespurgte Nordborg-Pøl-Oksbøl skoleudvalg, om børnene fra Havnbjerg kunne blive undervist i Nordborg fra 10-11-års alderen svarende til aftalen med Oksbøl, hvilket skoleudvalget enstemmigt svarede ja til, men så fik Havnbjerg kolde fødder. På et bevæget sognemøde den 7. januar 1942 var der overvejende stemning imod aftalen. Bl.a. pastor Nehm talte imod store skoler, hvor der var for meget ensretning og for lidt personlig kontakt med hjemmene. Gårdejer Jørgen Jørgensen, Lavensby, mente, at man i Nordborg, hvor han selv havde gået, lærte for dårligt danmarkshistorie. Der var også flere, der foretrak en udbygning af skolen i Havnbjerg i stedet. Andre slog til lyd for, at sognet skulle nøjes med at støtte elever, der ville i mellemskolen i Nordborg. Selv om der også var folk på mødet, der støttede aftalen, så blev resultatet, at man meddelte skoleudvalget, at Havnbjerg ville klare sig selv.

Der skulle dog kun gå fire år, før Havnbjerg henvendte sig igen. Denne gang var både sognerådet, skolekommissionen, skolenævnet og lærerrådet enige om at ville indtræde i skoleforbundet på samme betingelser som Oksbøl. Ordningen skulle dog først gælde fra sjette klassestrin, men den skulle omfatte alle elever, og ikke

kun dem, der skulle i mellemskolen. Ifølge aftalen skulle Havnbjerg ligesom Oksbøl ikke indtræde i ejerskabet af Nordborg Skole, men alene betale sin forholdsvis andel af skolens drift. Havnbjerg fik to pladser både i skolekommissionen og i skoleudvalget, men repræsentanterne for Havnbjerg måtte ikke deltage i drøftelsen vedrørende bygningsforhold og inventar.

Den nye skoleplan for Nordborg-Pøl-Oksbøl-Havnbjerg Skoleforbund blev godkendt af Undervisningsministeriet den 30. maj 1947, men den trådte allerede i kraft den 1. april 1946, hvor der mødte mange nye elever i Nordborg. Dette gav problemer, når mange skolebørn skulle vente på bussen efter skoletid, men problemet blev løst ved, at en af lærerne fik et honorar for at holde opsigt med de ventende børn.

Der var således efter 1946 fire sogneråd til at betale til Nordborg Skoles drift. Regnskabet herfor blev hvert år godkendt i skoleudvalget. For elever uden for skoleforbundet, f.eks. fra Holm og Svenstrup kommuner, blev der opkrævet skolepenge.

Havnbjerg og Oksbøl opsiger samarbejdet helt eller delvis

Aftalen med Oksbøl skulle gælde i 25 år fra 1939, medens aftalen med Havnbjerg gjaldt fem år ad gangen. Imidlertid så skoleforholdene temmelig anderledes ud på Nordals, jo længere man kom frem i 1950'erne. Børnetallet voksede generelt i 1950'erne på grund af de store fødselsårge, men stigningen var endnu større i de nordalske sogne på grund af Danfoss' udvikling. Mange af de nye elever kom fra hele landet, og det satte sit præg på skolerne. I

Havnbjerg voksede både antallet af elever og lærere nærmest dramatisk, som omstående tabel viser.

I midten af 1950'erne var der brug for en større udvidelse af Nordborg Skole, og spørgsmålet var da, om der fortsat skulle skaffes plads til de mange elever fra Havnbjerg og Oksbøl. Hurtigt stod det klart, at det også var nødvendigt med en stor udvidelse af skolen i Havnbjerg, hvilket blev yderligere aktuelt, fordi skoleloven af 1958 var på vej med nye krav. Kommunen fik råd til det nye skolebyggeri takket være kommunens største skatteyder Mads Clausen. I marts 1958 kunne aviserne så fortælle om indvielsen i Havnbjerg af en af lan-

År	Antal børn	Antal lærerstillinger
1955	140	3
1956	185	6
1957	229	8
1958	284	11
1959	381	14
1960	424	15

Kilde: Skolevæsenet i Sønderborg Amt. Statistik 1955-1960.

dets mest moderne skolebygninger, som havde kostet 2,6 millioner kr., og som havde plads til 500 børn.

De fire kommuner drøftede i 1955-

Indvielse af Nordborg Skoles nye bygning i 1959. Som udtryk for skolesamarbejdet mellem Nordborg og Pøl sidder Nordborgs borgmester P. Blomgren (midt i billedet) og Pøl Kommunes sognerådsformand Jens Hansen (nr. 2 fra højre) begge til højebords ved kaffebordet efter indvielsen.

Foto: Nordborg Lokalhitoriske Arkiv.

Foto: Holm Lokalhistoriske Arkiv.

Holm Skole, opført 1923. Arkitekten var P. Bill, Sønderborg, som også var arkitekt for folkebiblioteket i Sønderborg.

56 skoleforbundets fremtid. Resultatet blev en ny overenskomst godkendt af Undervisningsministeriet 15. april 1957, hvor skoleforbundet i sin hidtidige form blev ophævet for Havnbjerg Kommunes vedkommende fra 1. april 1957 og for Oksbøl Kommune fra 1. april 1961. Ifølge den nye aftale kunne Havnbjerg og Oksbøl fortsat sende børn til eksamensafdelingen i Nordborg på lige fod med Nordborg og Pøl. I samme overenskomst fik Pøl Kommune indsat en bestemmelse om, at Nordborg Kommune forlods skulle betale en fjerdedel af renter og afdrag på lånet til den store skoleudvidelse, som blev taget i brug i 1956. Begrundelsen herfor var, at Nordborg Kommune fik hovedparten af skatteindtægterne fra skolens lærere.

I de følgende år fortsatte de dramatiske ændringer på skoleområdet på Nordals, som snart gjorde aftalen fra

1956-57 forældet for Havnbjerg Kommunes vedkommende. Skolen i Havnbjerg blev købstadordnet og fik i december 1960 en kongelig udnævnt skoleinspektør. Fra skoleåret 1961/62 fik skolen sin egen realafdeling, og forbindelsen med Nordborg Skole ophørte. Dog afsluttede de elever, der var begyndt i Nordborg, deres skolegang her.

Til gengæld blev der i 1961 indgået et skoleforbund mellem Havnbjerg og Svenstrup kommuner, således at elever fra Svenstrup kunne gå i Havnbjerg Skole i ottende og niende klasse samt i realafdelingen. Hidtil havde enkelte elever fra Svenstrup fået mulighed for at tage eksamen i Nordborg, men det krævede i hvert enkelt tilfælde, at sognerådet i Svenstrup ville betale. På trods af aftalen med Havnbjerg blev der i midten af 1960'erne brug for en større udvidelse af Svenstrup Skole.

I 1961 var børnetallet i Havnbjerg Skole blevet så stort, at der blev behov for at bygge en skole i den nye bebyggelse i Langesø. Skolen havde egentlig været tænkt som en forskole, men i løbet af et par år blev Langesø Skole til en fuldstændig skole med mange elever.

Også i Oksbøl skete der ændringer. Der blev i 1961 indviet en ny centralskole i Oksbøl med fuld klassedeling og faglokaler. Samtidig blev skolen i Mjels lukket, og børnene og skolens lærer overført til Oksbøl Skole. Skoleforbundet med Nordborg-Pøl fortsatte efter 1961 i en beskåret udgave, således at Oksbøl fortsat kunne sende elever til realafdelingen i Nordborg.

Holmboerne vil klare sig selv

Holm sogneråds grundindstilling var, at kommunen selv skulle sørge for deres børns skolegang, og i øvrigt, at syv års skolegang var tilstrækkeligt for bondesamfundets børn. Kommunen holdt sig ude af alle forhandlinger om skoleforbundet og sendte kun i få tilfælde børn til Nordborg. I 1944 blev gymnastiksalen udvidet med omklædningsrum og bad, og der blev indrettet skolekøkken og sløjdløkke.

Endnu i begyndelsen af 1960'erne forsøgte Holm sogneråd at opretholde et fuldt skoleforløb. Skolens syv årgange var fordelt på fire klasser, og der var ansat tre lærere. Men den nye skolelov af 1958 stillede krav om adgang til realskole og til et ottende og niende skoleår, hvilken adgang sognerådet i Holm i 1959 skaffede sig ved en aftale med skoleudvalget for Nordborg-Pøl.

I 1964 ønskede Holm at indføre fuld årgangsdeling i dansk, matema-

tik og sprog, men dette krævede ansættelse af en ekstra lærer og en udvidelse af skolen. Dette vanskeliggjordes dels af, at ingen ville have de ledige lærerstillinger i Holm, og dels af, at Skoledirektionen for Sønderborg Amt ikke ville tillade, at Holm Skole blev udvidet. Skoledirektionen forventede, at de øverste årgange i Holm Skole ved den kommende kommunalreform ville blive flyttet til Nordborg. Resultatet blev, at Holm fik lov til at ansætte en midlertidig timelærerinde og til at anskaffe to træbaracker, som kunne bruges som midlertidige undervisningslokaler. Efter kommunalreformen i 1970 blev undervisningen i Holm Skole som forudset af skoledirektionen indskrænket til de første fire årgange.

Betydningen af skolesamarbejdet

Skoleforbundet mellem Nordborg og Pøl kommuner, som var etableret langt tilbage i det 19. århundrede, men som fortsatte efter Genforeningen i 1920, bidrog til, at mange børn på Nordals fik en mere omfattende undervisning, end børnene i en række sogne på Sydals og mange andre steder i landet havde mulighed for at få. Med udvidelsen af skoleforbundet i 1939 og 1946 fik børnene i Oksbøl og Havnbjerg også mulighed for at få købstadordnet undervisning i Nordborg. Det var der mange sogne, der først fik adgang til i 1950'erne og 1960'erne. Børn i Oksbøl og Havnbjerg fik med skoleforbundet lettere adgang til mellemskole og realafdeling. De havde også tidligere haft mulighed for at blive optaget i mellemskolen, men det var langt vanskeligere, da der skulle betales høje skole-

penge, og det var et problem at skifte skole.

Skoleforbundets store betydning viser sig, når man sammenligner, hvor mange børn der kom i mellemskolen fra henholdsvis Pøl og Holm kommuner. Det er rimeligt at sammenligne Pøl og Holm, da befolkningstallet indtil 1950'erne stort set var det samme, og begge kommuner var præget af landbrug. Desuden hørte begge til Nordborg Sogn, og afstanden til Nordborg Skole var stort set den samme. I 1950'erne blev Holm Kommune dog i mindre grad præget af Danfoss end de øvrige kommuner på Nordals. En gennemgang af indskrivningsprotokollen for Nordborg Skole for perioden 1924-50 viser, at der var fem-seks gange så mange, der kom i mellemskolen fra Pøl Kommune, som der kom fra Holm.

Centraliseringen af skolevæsenet på Nordals fik et noget andet forløb end de fleste andre steder i landet, hvor undervisningen typisk blev koncentreret på en centralskole, og hvor de øvrige skoler enten blev lukket eller overlevede som forskoler. På Nordals fik man tidligt en købstad-ordnet skole i Nordborg, som de øvrige kommuner i nogen grad også kunne benytte. Men på grund af de meget store elevtal, som hovedsagelig skyldtes Danfoss' udvikling, fik både Havnbjerg, Oksbøl og Svenstrup kommuner i 1960'erne deres egne store skoler. ■

Utrykte kilder

Til artiklen er bl.a. anvendt følgende arkivalier:

Forhandlingsprotokol for Nordborg-Pøl- (Oksbøl-Havnbjerg) Skoleforbund 1929-70, Havnbjerg, Holm og Svenstrup sogneråds forhandlingsprotokoller. LAÅ. Desuden er anvendt sager vedrørende godkendelse af skoleplaner fra Sønderborg Amts Skoledirektions arkiv. LAÅ og fra Danske Kancellis og Undervisningsministeriets arkiver i Rigsarkivet. Nordborg Skoles indskrivningsprotokol 1924-50 (opbevares på Nordborg Skole).

Litteratur

- Paulsen, Kim Jacobus: *'Det nytter ikke, at vi stritter imod ...' Da Nordals blev industrisamfund i perioden 1950-1970*. Fra Als og Sundeved Bind 74. 1996.
- Nørr, Erik: *Genforeningens bedste gave. Skoleordning og amtsskolekonsulenter i Sønderjylland og Danmark 1920-1963*. Aabenraa 2003.
- Nørr, Erik: SIFU på Nordals. Lærerafskedigelserne ved Nordborg Skole i 1920'erne. I: *Sønderjyske årbøger 2005*, side 57-94.
- Nørr, Erik: Hvorfor blev skoleloven af 1937 først gennemført i 1950'erne og 1960'erne? I: *Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb?*, 2009, side 153-226.
- Provinzial-Handbuch für Schleswig-Holstein*. 6. udg. Kiel 1897.
- Skolevæsenet i Sønderborg Amt*. Statistik udgivet af Sønderborg Amts Skoledirektion (årlige).

Det startede med en gave fra Danmark

- Slesvig Roklubs historie

Af Birger Kühl

Slesvig Roklub er den sydligste og en af de nyeste af de sønderjyske roklubber, der er kendt af mange roere i og uden for Sønderjylland. Det er også en klub med ualmindelig mange uheld med klubhuset, men også en ukuelig optimisme. Klubbens formand Birger Kühl tegner et portræt af klubben og fortæller om nye planer for klubbens fremtid.

HIVEM INTERESSERER SIG for den lille Roklubs sydslesvigske historie? Men roklubbens historie er indskrevet i næsten to tusind år skandinavisk/dansk liv. Siden vikingetiden og før har mennesker fra Norden pisket Sliens bølger på samme måde, som vi gør. For dem var det livsnødvendigt, for os er det en vigtig berigelse af vores dagligdag, en danskpræget dagligdag i en tysk omverden.

De danske roere fra Slesvig by er en aktiv del af det danske mindretal. Efter Første Verdenskrig forblev den sydlige del af Sønderjylland tysk. Alligevel var der en stor dansk befolkningsdel, der vedblev med at være dansk. Det var ikke let for vore forældre, men efter slutningen af Anden Verdenskrig blomstrede danskheden igen. Man arrangerede sig med den tyske flertalsbefolkning og etablerede en dansk verden i Sydslesvig med skoler, børnehaver og foreninger. Man stod sammen om en dansk identitet. Som den første roklub syd for grænsen blev Flensborg Roklub grundlagt i 1935. Slesvig Roklub fulgte mange år senere i 1961. Med blot 50 år er roklubben en af de yngre foreninger.

Det hele startede med en gave fra Danmark til den daværende danske Ansgar Skole i Slesvig, en gammel robåd, en fireårs inrigger. Hvad skulle man gøre med båden? Ingen kunne ro med den. Tilfældigvis var der en flok slesvigske gymnaster til en opvisning i Danmark. De boede i en roklub og havde mulighed for en lille tur i klubbens både. Nu fik de blod på tanden. Tilbage i Slesvig fik de fat i båden, prøvede den og trænede i den. Roerne fik roinstruktion i de danske roklubber, og man startede som en roafdeling under Slesvig Ungdomsforening.

Snart kom der flere til roafdelingen. Det var en anderledes idræt, som passede til Slien. Udviklingen gik så stærkt, at man allerede i 1966 blev en selvstændig forening under Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger. Klubbens officielle fødselsdag er dog 4. april 1961.

Siden 1962 har roklubbens hus ligget nede ved yachthavnen. Det blev bygget med stor entusiasme og endnu større arbejdsindsats af medlemmerne. Der blev plads til flere både og aktiviteter, motionsroning, kapproing og langturstroning.

Slesvigerne tog til Danmark, men danske roere kom også til Slesvig, hvor de har haft glæde af klubbens rofarvand på Slien. Der er gennem årene opstået mange tætte og livsvrige kontakter.

I efteråret 1978 blev de til dette tidspunkt associerede, danske roklubber i Flensborg og Slesvig optaget

som fuldgyltige medlemmer af Dansk Forening for Rosport. Siden da ror Slesvig Roklubs både under DFFR's splitflag.

Desværre har der også været dårlige tider for klubben, som da højvande forvoldte store skader på klubhuset, eller da huset brændte i oktober 1981 efter et indbrud. Huset blev totalskadedt, og mange af bådene gik tabt. Klubben tabte i den forbindelse mange medlemmer og måtte reelt starte helt forfra, da klubhuset først stod færdigt flere år senere. Men roere er optimister og snart var aktiviteten på det højeste igen.

Med de mange roere, der hvert år gæster Slesvig Roklub, var det i 1997 nemt at arrangere et landsvintertræf for ungdomsroere fra hele Danmark. I september 2000 blev der arrangeret et kæmpe motionsstævne med over 800 roere fra det danske roforbund, så der var mange inriggere på Slien og fest på Kongeengen.

En anden stor begivenhed var Nordisk Ro- og Kulturstævne (NoRoKuS) i 2008 med Hans Kongelige Højhed Prins Joachim som protektor. Sammen med Slesvigs Vikingedage blev der arrangeret en stor kaproning med mange både fra Færøerne, Norge, Sverige og Danmark. Samtidig var der en stor kunstudstilling med kunstnere fra Færøerne, København og Sydslesvig.

Store begivenheder er højdepunkter, men roklubbens dagligdag er li-

geså spændende. Mange unge og ældre roere fra egnen mødes til en fælles idræt. Man snakker sammen i såvel bådene som i klubhuset. Man er fælles om alt. Roklubben er deres danske hyggeløse i livet. Men roklubben er også et markant anløbssted for mange gæster fra hjemlandet og Sydslesvig. Der kommer mange roere, men også børnehaver, skoleklasser, kunstnere, studerende arkæologer, geologer og mange andre får husly i Slesvig Roklub eller i klubbens hus i Mysunde.

Pludselig så det ud, som om historien sluttede. Der var problemer med piloteringen og huset skred 40 cm ud til siden. For anden gang blev huset totalskadedt, men nu var problemerne langt mere alvorlige, for der var ingen forsikringsmæssig dækning.

En reparation var langt dyrere end en nybygning. Det ville koste om-

Roerne knokler i 1961 med at bygge deres nye klubhus.

Foto: Privat.

Indvielsen af det nye bådhus i 1983 efter branden.

kring 3,6 mio. kroner. Men igen havde roerne en tro på, at der altid ligger en chance for fremtiden i enhver katastrofe. På trods af et skævt hus med døre og vinduer, som klemte, fortsatte man med roaktiviteterne.

Sidste år fejrede klubben således sit 50-års jubilæum, hvor generalkonsul Henrik Becker-Christensen og hustru Grethe Bay fra Flensborg døbte klubbens nye fireårers-coastal 'Sleipnir'.

Samtidig udarbejdede roerne et nyt koncept for klubbens fremtid. Udover roning skal der være meget mere plads til kulturelle oplevelser. Plads til udstillinger, foredrag, kurser, men også til nye fælles aktiviteter som f.eks. madlavning, internetcafé osv. Måske kan klubben blive til en af Dansk Forening for Rosports uddan-

nelsessteder for langturstyrmænd, instruktører eller materialeforvaltere. Det er tanken, at huset kan udvikle sig til en multifunktionel roklub. Roklubben søgte via SdU om støtte til et nyt klubhus.

Med dyb og stor taknemmelighed har roklubben netop modtaget en bevilling på 2,98 mio. kroner til nybygning af klubhuset fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til Almene Formaal.

Nu er vi sikre på, at roklubben vil bestå i fremtiden til gavn for de mange unge sydslesvigere og de mange venner nordfra. Roerne i Slesvig, alle danske sydslesvigere, er en berigelse for vores fælles samfund. Vi får meget fra hjemlandet, men vi giver også meget tilbage. ■

Voetmanns købmandsgård i Aabenraa

Af Kim Furdal

I modsætning til Flensborg har Aabenraa meget få rester af de købmandsgårde, der frem til omkring 1900 dominerede byens liv. En af disse var Voetmanns købmandsgård, Ramsherred 37-39, der på nær forhuset blev erstattet af en nybygning i 2012. Museumsinspektør Kim Furdal, Museum Sønderjylland, tegner et portræt af en slægt og dens købmandsgård.

IAL UBEMÆRKETHED traf Aabenraa byråd den 22. juni 2011 en ret afgørende beslutning for bygningskulturen i Aabenraa. Med lokalplan nr. 49 blev det muligt at udlægge stort set hele området bag Ramsherred 37-39 til et nyt indkøbscenter. Kun de bevaringsværdige forhuse mod Rams herred skulle bevares, idet bygherren dog fik tilladelse til at inddrage porten til butiksfornål.

Hovedstrøget Nørreport-Ramsherred-Storegade-Søndergade har med sine mange købmandsgårde siden slutningen af middelalderen og frem til begyndelsen af 1900-tallet været byens økonomiske nerve. Gik det godt for købmændene her, gik det godt for byen. Og familien Voetmann, hvis købmandsgård lå Rams herred 37-39, hørte fra begyndelsen af 1800-tallet og frem til begyndelsen af 1900-tallet til blandt de absolut rigeste og mest indflydelsesrige købmandsslægter i Aabenraa.

Slægten stammer oprindeligt fra Westfalen og er formentlig kommet til egnen omkring Sønderborg i første halvdel af 1600-tallet, hvor Peter

Vothmann (med th) oprettede Skandinaviens første planteskole i Gråsten. I 1721 giftede sønnen, bager Nicolai Voetmann (1693-1750) sig med Abigall Frellesen (d. 1755), datter af skipper og brændevinsbrænder i Aabenraa, og dermed blev familien en del af Aabenraas historie. For en bager markerede Nicolai Voetmann sig allerede fra starten med en betydelig velstand og var i 1730 således i stand til at erhverve Skibbrogade 8 og i 1744 nabohuset Skibbrogade 10.

Med sønnen Hans Christian Voetmann (1723-1763) begynder slægten at tage de første skridt ind i købmandsstanden. I 1746 løste han borgerbrev som skipper, og to år senere giftede han sig med Adelheid Frees, som tilhørte en af byens kendte skipper- og købmandsslægter. Det er muligvis en del af forklaringer på, at han i 1748 og op gennem 1750'erne optræder som partreder. Socialt fik Hans Christian Voetmann sin blåstempeling med udnævnelsen til deputeret borger i 1752, et tegn på at han nu var på vej ind i byens elite. Det er samme år, hvor han optræder i skyld- og panteprotokollen som bager/købmand. Han havde altså ikke helt sluppet bagerfaget. Da han døde i 1763, var enken et godt parti, og allerede i 1766 giftede hun sig med bager Jacob Sedien, som overtog bagerforretningen.

Efter hendes død i 1794 overtog sønnen Hans Christian Voetmann (1762-1808) forretningen, og arven gjorde ham formentlig i stand til at

foretage en række betydelige investeringer i de følgende år og dermed gøre det muligt for alvor at forlade bagerfaget. I 1796 indgik han ægteskab med Anne Cathrine Lorenzen, datter af købmand og rådmand Johann Lorentzen i Aabenraa. Samme år købte han Ramsherred 39 for 2.000 mark courant uden dog at sælge de to ejendomme i Skibbrogade, der endnu tilhørte stedfaderen Jacob Sedien. Efter Sediens død blev de to ejendomme overtaget af bagermester Fr. Trogelius Callsen og gik dermed ud af slægtens eje. Familien Voetmann havde nu for alvor bevæget sig ud af bagerfaget og ind i byens økonomiske elite, selv om vi skal helt frem til

1801 før Hans Christian Voetmann løste borgerskab.

Hans Christian Voetmann døde blot 48 år gammel, men noget tyder på, at enken sad i uskiftet bo, for først i 1845 overtog sønnen Johann Jacob Voetmann (1803-1864) købmandsgården, hele seks år efter moderens død i 1839, samme år som han løste borgerbrev. Om han eller en evt. forpagter har forestået driften vides ikke. Meget tyder dog på, at han allerede på dette tidspunkt var en særdeles driftig herre, der i midten af 1830'erne begyndte at handle med stangjern til smede og råmaterialer til redskaber og husgeråd. Det er formentlig forklaringen på, at familien

Ramsherred 39 i Aabenraa fotograferet inden nybygningen i 1880.

Huset er på dette tidspunkt endnu et typisk gavllhus med karnap og lidt usædvanligt med halvvalmet tag ud mod gaden. Foran huset ses Johann Jacob Voetmann og ved hans side sønnen Christian Friedrich Voetmann. I vinduet på første sal anes lige hustruen Benedicte Voetmann, søster til bl.a. senator Gustav Raben.

selv angav 1835 som grundlæggelsesåret for virksomheden Johann Jacob Voetmann. Idéen lå så at sige lige for. På den anden side af gaden lå Jürgen Lorenzens store købmandsgård, Ramsherred 42, hvor man tidligt var begyndt at handle med træ og jern. En af forklaringerne på Voetmanns succes med engroshandel med jern og siden tømmer er formentlig, at han havde betroede folk, der tog et udvalg af varer med ud til smedene, der betalte i naturalier. Betalingen blev ved samme lejlighed fragtet tilbage til købmandsgården. Dermed undgik smedene rejsen til købmandsgården. Voetmann kom altså ud til kunderne, hvor kunderne tidligere kom til købmandsgården.

Meget hurtigt blev handelen med jern suppleret med tømmer. Denne handel tog formentlig til efter Treårskrigen med stigende byggeaktivitet. Forretningen fik tømmerplads på havnen, og i 1854 var Voetmanns tømmerplads den tredjestørste på havnen. På dette tidspunkt har forretningen formentlig haft et sådan omfang, at Voetmann selv bestilte og fragtede sine varer direkte fra udlandet. Noget tyder også på, at han inden sin død i 1864 var blevet byens førende inden for handel med jern og tømmer. Socialt blev den økonomiske position cementeret med ægteskabet med Benedicte Raben i 1843, som ikke alene bragte en betydelig medgift ind i ægteskabet, men hvis brødre, købmand Friedrich Raben og købmand, skibsbygger og senator Gustav Raben, hørte til byens absolutte spidser. Dermed havde familien også indskrevet sig som en væsentlig del af byens tyske borgerskab.

Det er i dette perspektiv, at man

skal se købmandsgården Ramsherred 37-39. Da Hans Christian Voetmann købte Ramsherred 39 i 1796, var der tale om en lang smal grund ned mod maden med et karakteristisk sønderjysk gavlhuse med karnap ud mod gaden, noget lig de gavlhuse, man endnu i dag kan opleve i Slotsgade.

Handelen med træ kræver plads, og her ligger en god del af forklaringen på, at Voetmann i 1845 erhvervede nabogrunden, Ramsherred 37. Som for Ramsherred 39s vedkommende var der tale om et gavlhuse med karnap, som i modsætning til nr. 37 strakte sig helt ned langs grunden, der i 1853 blev afsluttet med et tværhuse til opbevaring af træ og jern. Fra 1864 blev forretningen drevet af sønnen Christian Friedrich Voetmann (1844-1917) og moderen. Efter hendes død i 1888 blev den videreført og udvidet af sønnen. På trods af krisen i årene efter 1864, så tyder alt på, at det gik rigtig godt, og fra 1880'erne blev handelen med træ fra Sverige og Finland, som blev solgt over hele Sønderjylland og helt ned i Holsten, den helt dominerende del af forretningen. Og fra midten af 1890'erne satte væksten i byggeaktiviteterne i byen for alvor gang i handelen.

Der skete i løbet af 1880'erne en betydelig udbygning af firmaets aktiviteter på havnen med bl.a. et savværk, og i 1880 blev det lille gavlhuse, Ramsherred 39, erstattet af et pudset asymmetrisk langhuse, antagelig opført af bygmester Peter Callesen d. yngre i nygotisk stil og med høje vinduer, som var blevet moderne i Aabenraa efter opførelsen af C.F. Hansens rådhus 1828-30. Over vinduerne ses Callesens signatur, de store bueslag, som han også brugte på Nørreport

Det nygotiske forhus til Ramsherred 37-39 med de store vinduer inspireret af C.F. Hansens rådhus og Callesens bueslag over disse.

30. Karakteristisk var også de smukke støbejernsaltaner, som en uforstående eftertid har fjernet, efter at overinspektør Peter Dragsbo i midten af 1970'erne dokumenterede huset. Samtidig fik Ramsherred 37 en nygotisk facade, så gavlhuset matchede det nye langhus. Som alle andre købmandsgårde blev det nye langhus også forsynet med en portgennemkørsel, så bønder, byens borgere og andre med ærinder kunne køre ind i købmandsgården for at på- og aflæse varer.

I midten af 1800-tallet var Voetmanns købmandsgård omdrejningspunkt for en handelsvirksomhed og bolig for familien med tjenestekarle, -piger og kommisser. Men omkring 1900 oplevede købmandsgården nogle dramatiske ændringer, som på godt og ondt afspejler den generelle

udvikling for købmandsgårdene i Aabenraa som andre steder. Efter 1900 forsvandt korn- og detailhandelen fra købmandsgården. Det samme gjorde familien Voetmann. I 1905 købte Christian Voetmann kaptajn Schütts repræsentative "Villa Anna Carolina" på Haderslevvej, hvor biblioteket ligger i dag. En imponerende villa i asymmetrisk schweizerstil med et karakteristisk hjørnetårn, træveranda og velforsynet med kunsthåndværksvindskeuder og udkravn timer.

På dette tidspunkt var tømmerhandelen for længst flyttet ned på Gammelhavn og bygningerne på Mølleværk. Som andre steder i Aabenraa forsvandt den store altfavnde købmandsgård til fordel for detailforretninger med butiksvinduer, hvor byens borgere nu kunne se på varerne bag udstillingsvinduerne. Køb-

mændene og byens borgerskab flyttede ud på 'landet' langs Haderslevvej og Jørgensgård, hvor de kun var omgivet af de nødvendige tjenestepiger. Tiden var i de første årtier af 1900-tallet ved at rinde ud for købmandsgården som kombineret hjem og arbejdsplads for købmandsfamilien og tjenestefolkene.

I 1972 blev firmaet Johann Jacob Voetmann overdraget til et nystiftet aktieselskab, Voetmanns Tømmerhandel A/S, og de økonomiske mellemværender afviklet.

Umiddelbart inden nedrivningen af sidebygningen og opførelsen af det nye varehus til et internationalt tøjfirma synede købmandsgården ikke af ret meget. Tværhuset mod skrænten brændte i 1961, og sidebygningerne havde undergået kraftige ændringer. Den ufuldstændige brolægning og de mange affaldscontainere berigede heller ikke indtrykket.

Man kunne dog endnu forestille sig købmandsgården, lukke øjnene og tænke på det liv og den økonomiske

aktivitet, som gården rummede. I lokalplanen var det et krav, at forhuset skulle bevares, men ser man igennem vinduet, som har erstattet porten, fornemmer man ingen større forståelse for porten som indgang til en stor købmandsforretning.

Gennem de sidste 50 år er det gået hårdt ud over de gamle købmandsgårde. Faktisk er Orgelbyggergården, Storegade 24, den eneste intakte, som er tilbage, foruden mindre delvist bevarede købmands- og håndværkergårde som f.eks. Nygade 45. Man må håbe, at Aabenraa Kommune i de kommende år vil sikre disse sidste rester af det gamle købstadssamfund. ■

Litteratur

Dragsbo, Peter: *Mennesker og huse i Aabenraa*. Esbjerg 1978.

Jensen, H.P.: *Huset Johann Jacob Voetmann i Aabenraa*. Aabenraa 1985.

Andersen, Erik Skifter: *Registrant over ejendomme i Aabenraa 1700-1920*. Aabenraa 2012.

*Købmandsgården
Ramsherred 37-39
umiddelbart inden
nedrivningen af side-
bygningen og opførel-
sen af et nyt varehus.
Man aner endnu lige
den karakteristiske
aftrapning, som man
kan opleve i fuldt
flor i Flensborg, men
ellers er den kun en
afglans af fortidens
storhed.*

Foto: Kim Furdal.

'Collegium 1961' i Hellerup

- det tyske mindretals studenterkollegium i København

Af Peter Iver Johannsen

I 2012 holdt det tyske mindretals kollegium i Hellerup, 'Collegium 1961', 50-års jubilæum. Fhv. generalsekretær for Bund Deutscher Nordschleswiger Peter Iver Johannsen, tegner et historisk rids af kollegiets historie.

BAGGRUNDEN FOR, AT DET TYSKE mindretal i dag har et studenterkollegium i Hellerup, er, at der i forbindelse med det tyske mindretals tilblivelse i 1920 blev dannet en tysk studenterforening – 'Verbindung Schleswiger Studenten' - i København.

Før 1920 tog de tysksindede studerende fra Nordslesvig først og fremmest deres akademiske uddannelse ved universiteterne i Tyskland. Efter 1920 valgte de studerende fra det tyske mindretal hovedsageligt at tage deres uddannelse på Københavns Universitet eller de øvrige højere læreanstalter i København.

Det gjorde de, da de fleste efter afslutning af uddannelsen ønskede at vende hjem til hjemstavnen i Nordslesvig for at bosætte sig og virke der, og det kunne man dengang kun med en dansk afgangseksamen.

Derfor flyttede de fleste studerende fra mindretallet, som havde påbegyndt deres uddannelse i Tyskland, efter 1920 til København for at fortsætte studierne der.

Disse studerende havde som regel været medlemmer i tyske studenterforeninger (Studentenverbindungen), hvis traditioner går langt tilba-

ge og som spillede en stor rolle i revolutionen og frihedskampen i Tyskland i 1848.

Da de tyske studerende fra Nordslesvig kom til København efter 1920, følte de behov for at danne en studenterforening efter tysk tradition.

Det førte på initiativ af blandt andre senere læge Otto Meyer, Haderslev, og senere apoteker Hans Heinrich Hansen, Haderslev, i 1924 til dannelsen af 'Verbindung Schleswiger Studenten' (VSSt). Det lå i datidens ånd, at kun mandlige studerende kunne optages som medlemmer.

Foreningens formål var at bidrage til medlemmernes almene dannelse, at styrke deres tyske identitet og fremme deres samhørighedsfølelse.

Foreningen var opdelt i en aktiv studenterforening i København (Aktivitas), og en seniorafdeling i Nordslesvig (Altherrrenschaft). De studerende organiserede selv foreningslivet med ugentlige sammenkomster i lejede lokaler, så som foredragsaftener, idrætsaktiviteter, fester og så videre. Der var tale om et meget aktivt foreningsliv, som fortsatte helt op til omkring 1940.

I besættelsestiden fra 1940 til 1945 lå aktiviteterne i dvale, og i 1945 blev foreningen lukket.

I 1949 tog initiativtagerne fra 1924, læge Otto Meyer og apoteker Hans Heinrich Hansen fra Haderslev på ny initiativ og gendannede foreningen 'Verbindung Schleswiger Studen-

ten' sammen med de tysksindede studerende fra Nordslesvig, der på det tidspunkt læste i København. Det var blandt andre Otto Meyers sønner Hans Oluf og Paul Meyer.

Aktiviteterne startede så småt igen, og i 1951 kunne man leje lokaler på Nordre Fasanvej i København, hvor man havde hjemsted indtil 1961. Foreningslivet med ugentlige arrangementer og to årlige sammenkomster i Nordslesvig blomstrede op, og medlemstallet steg støt.

Forholdene på Nordre Fasanvej blev efterhånden for trange, og der

opstod et stærkt ønske om at finde et hus, hvor der også kunne indrettes kollegieværelser.

Dette ønske kunne realiseres i 1961, hvor det ved hjælp af indsamlede midler blandt medlemmerne og en bevilling fra Forbundsrepublikken Tyskland lykkedes at købe en stor villa på Sofievej i Hellerup.

Dengang etablerede man en underforening til 'Verbindung Schleswischer Studenten' med navn 'Foreningen Collegium 1961', bestående af 'Verbindung Schleswischer Students' bestyrelsesmedlemmer. Denne

'Collegium 1961', Sofievej 18 i Hellerup.

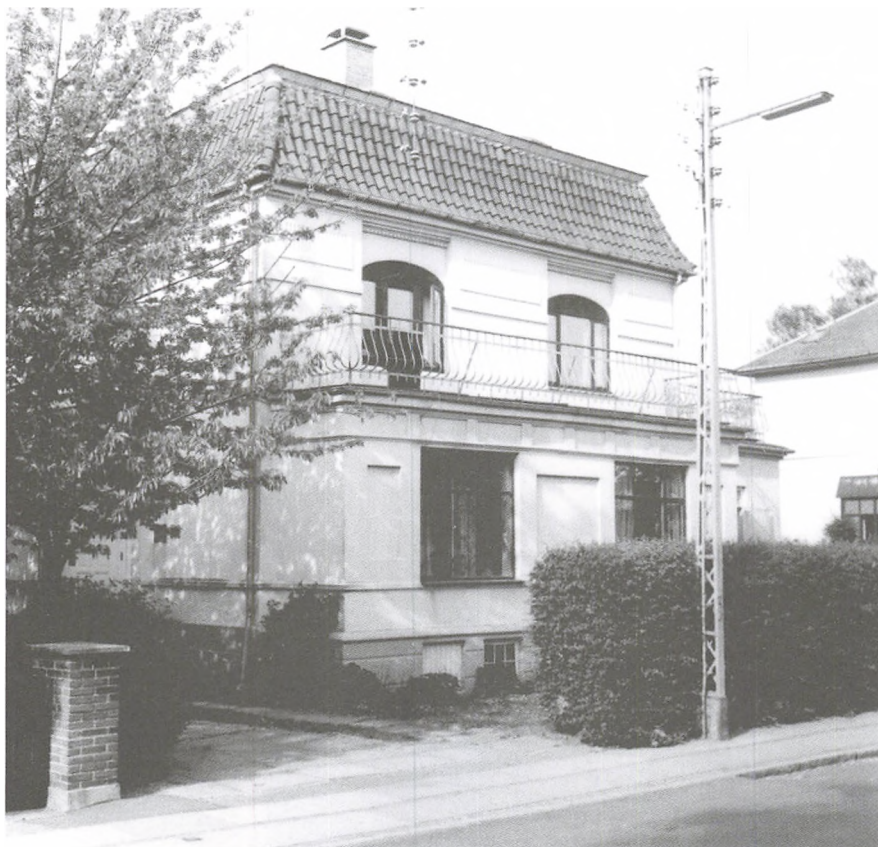

Foto: Privat.

forening ejer huset og står for dets drift, og huset fik navnet 'Collegium 1961'. Ved en mindre ombygning kunne der etableres otte kollegieværelser og flere fællesrum til afholdelse af aktiviteter for foreningen 'Verbindung Schleswigscher Studentens' medlemmer.

Huset blev taget i brug i 1962, og har således kunnet fejre 50-års jubilæum i 2012.

De nye rammer førte til en opblomstring af foreningslivet i VSS. Formålet var nu at være studenterkollegium for otte studerende fra det tyske mindretal og samtidig være samlingssted for de øvrige studerende fra mindretallet. I tresserne havde

foreningen VSS ca. 30 aktive medlemmer i København, og ca. 60 seniormedlemmer i Nordslesvig.

Undertegnede har som studerende på Landbohøjskolen sidst i tresserne selv haft fornøjelsen af at være aktiv medlem i VSS og i en årrække også beboer af 'Collegium 1961'.

Foreningslivet bestod dengang fortsat i at arrangere ugentlige foredragsaftener, fester og andre aktiviteter. Vi holdt kontakt med hjemstavnen ved at deltage i det tyske mindretals årlige højdepunkter 'Knivsbergfest' og 'Deutscher Tag'. Derudover lavede vi en årlig studenterrevy som blev opført ved 'Verbindung Schleswigscher Studentens' årlige vinterfest i Aaben-

De studerende er i gang med malerarbejde formentlig i 1995. I baggrunden ses stud.agro. Carsten Leth Schmidt, Sønderballe, nu formand for Slesvigsk Parti.

raa. Endvidere havde vi talrige kontakter til den tyske studenterforening 'Verein Deutscher Studenten' i Tyskland, hvilket styrkede samhørigheden hen over grænsen.

Takket være en god portion selvbevidsthed og gåpåmod lykkedes det fra tresserne og op til midten af halvfjerdserne for de studerende at få fremtrædende personligheder til at holde foredrag på 'Collegium 1961'.

Foredragsholderne var blandt andre den danske generalkonsul i Flensborg, prof. dr. Troels Fink, daværende kulturminister Hans Sølvhøj, formanden for den tyske grænseforening 'Deutscher Grenzverein' dr. Hartwig Schlegelberger, overvismanden prof. dr. Anders Ølgod, fhv. udenrigsminister Per Hækkerup, det tyske mindretals daværende formand Harro Marquardsen, folketingsmedlemmerne Merete Bjørn Hanssen og prof. Morten Lange, historikeren Sven Tägil fra universitetet i Lund samt flere af de tyske ambassadører, som har været i København.

Til nogle af disse foredrag, og ikke mindst til festerne, inviterede man også medlemmerne fra 'Foreningen af Sydslesvigs Studerende' (FSS) som holdt til på 'Arveprins Knuds Kollegium' på Jacobys Allé på Frederiksberg.

Det skete længe før, at det danske og det tyske mindretal begyndte at etablere mere officielle kontakter. Men det har ikke udvisket de nationale identiteter hos de studerende, tværtimod har diskussionerne bidraget til en styrkelse af identiteten i begge lejre. Som en lille munter episode kan jeg huske, at jeg mødte Anke Spoorendonk fra FSS til en af

festerne, hvor vi havde det meget hyggeligt, men det har ikke skadet hendes danske identitet eller min tyske identitet. Anke Spoorendonk blev senere førende SSW politiker i Landdagen i Slesvig-Holsten, og jeg blev generalsekretær for det tyske mindretal.

Fra midten af halvfjerdserne begyndte interessen for foreningslivet at dale, dels fordi mange ikke længere ønskede at engagere sig i så faste rammer, dels fordi antallet af studerende fra det tyske mindretal i København blev mindre, da flere valgte at læse i Aarhus eller Odense. 'Foreningen Collegium 1961' har siden etableret mindre kollegier i Aarhus og Odense.

En vedtægtsændring i 'Verbindung Schleswigscher Studenten' i 1982 gav kvinder mulighed for at blive medlem, og man besluttede at lægge afdelingen for de studerende i København og seniorafdelingen i Nordslesvig sammen til én forening.

I dag er aktivitetsniveauet i kollegierne reduceret til diverse fester og nogle andre arrangementer i løbet af året, men de er stadig hjemsted for de studerende fra det tyske mindretal. Via denne vej rekrutteres der stadig mange engagerede aktører til mindretallets forskellige funktioner.

Da 'Collegium 1961' holdt 50-års jubilæum i november 2012, var det en fornøjelse at se, at nutidens studerende fra det tyske mindretal også er bevidste om deres rødder, og at de ønsker at gøre en indsats for, at 'Collegium 1961' fortsat kan være bopæl og samlingssted for mindretallets studerende i København. ■

Set og sket i Grænselandet

Grænselandskronik

Af H.E. Sørensen

Tønder og vestegnen fik et regulært knockout ved meddelelsen om Tønder Banks konkurs i november 2012. Dette og FDP's problematiske forhold til SSW og København-Bonn erklæringerne er blandt emnerne i H.E. Sørensens grænselandskronik for de sidste tre måneder af 2012.

Synspunkter i Grænselandskronikken er udtryk for forfatterens holdning og udtrykker ikke nødvendigvis Historisk Samfunds holdninger.

Tønder Bank

Det kom som et chok for det vestlige Sønderjylland, da den ellers så velrenommerede Tønder Bank uden varsel krakkede 2. november (JV, No. 3/11).

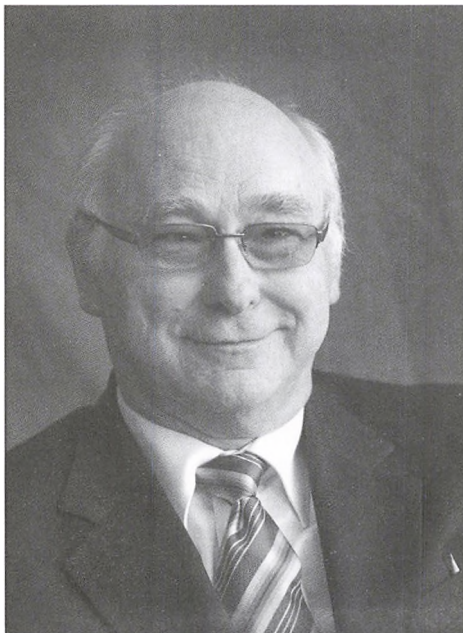

Foto: Karin Riggelsen. Det Nordschleswiger.

Kun godt en måned tidligere havde ledelsen på et aktionærmøde meddelt, at man forventede et pænt overskud i 2012. Bankens regnskab og dispositioner var godkendt af revisionen uden bemærkninger. Nye kapitalbeviser for 30 mio. kr. blev på baggrund heraf solgt på få dage.

“Banken havde en blank påtegning indtil for en uge siden, men så kom Finanstilsynet forbi, og så forsvandt overblikket som en stæreflok, der dykker ned i sit skjul i marsken”, skrev journalist René Deichgræber i JyllandsPosten (9/11). - Mon ikke han mente ‘overskuddet’?

Efter Finanstilsynet havde konstateret, at bankens beholdninger udviste en manko på over 300 mio. kr., og som betingelse for en videreførelse forlangte, at der skulle skaffes en garantisum på 278 mio. kr. i løbet af 48 timer, hvilket banken ingen mulighed havde for at gøre, blev den erklæret konkurs. Årsagen hertil var

Det kom som et chok for de fleste, da Tønder Bank gik konkurs den 2. november og efterlod en stor gruppe aktionærer, der havde tabt alt. Efterfølgende meddelte bankens formand, Carsten Dinsen Andersen, at han trak sig ud af byrådet i Tønder, hvor han repræsenterede Slesvigsk Parti. Få dage efter meldte han sig også ud af partiet.

bl.a., at man havde lånt meget store summer ud uden tilstrækkelig sikkerhed, og banken havde bogført sine ejendomme til en alt for høj handelsværdi.

Finansrådets formand Jørgen A. Horwitz kommenterede sagen således: "Finansrådet taget Finanstilsynets redegørelse om Tønder Bank til efterretning. Vi er i den forbindelse overrasket over, at denne situation overhovedet kunne opstå. Det ... giver umiddelbart indtryk af et alvorligt ledelsessvigt. Det kan også undre, at ekstern revisor de seneste tre år har givet påtegninger uden forbehold og supplerende oplysninger" (JV, 5/11). Erhvervs- og vækstminister Annette Vilhelmsen karakteriserede forløbet som "uacceptabelt ledelsessvigt" (JV, 21/11).

Meget hurtigt - så hurtigt, at man skulle tro, der lå en plan parat på forhånd - overtog Sydbank fallitboet således, at ingen indskydere mistede deres penge, og kort før et aktionærmøde 8. november tilbød man tillige at holde køberne af de nye kapitalbeviser skadesløse. De kunne med god ret hævde at være blevet ført bag lyset ved ledelsens alt for optimistiske meldinger. Det gjaldt dog ikke de almindelige aktionærer, der ikke ville få nogen erstatning. Som det blev påpeget, er aktiekøb et spil, hvor man deltager på egen risiko, og hvor man kan både vinde og tabe.

Aktionærerne var selvsagt vrede. De havde troet at have et sikkert papir, og nu var alt tabt. For slet ikke så få drejede det sig om flere hundredtusinde kroner eller mere, som i mange tilfælde udgjorde deres pensionsopsparing.

Både Tønder Banks direktør Mo-

gens Mortensen og formanden for bestyrelsen, Carsten Dinsen Andersen, bedyrede deres uskyld. De var overbevist om, at alt var i den skønneste orden, sagde de på aktionærmødet, hvor de bad aktionærerne om forladelse (JV, 9/11). Det forekommer usandsynligt, at direktør og formand ikke skulle kende bankens finansielle stilling. Og hvis de virkelig ikke har vidst noget, har de ikke været deres stillinger voksne.

Efter aktionærmødet blev der dannet en forening, som skulle forsøge ad rettens vej at få i hvert fald en del af det tabte tilbage, og først i december meldte to af investorerne bankens ledelse til politiet (JV, 5/12). Senere kom det frem, at boet indeholdt værdier for 118 mio. kr. (JV 14/12). Hvem der skulle have dem - Sydbank eller de tidligere Tønder Bank-aktionærer - var uvist. Ingen kunne være i tvivl om, at der lå et større udredningsarbejde forude. Spørgsmålet er så blot, hvor meget der bliver til aktionærerne, når alt er gjort op. De eneste, der kan være sikre på en fed gevinst, er de advokater, der bliver kuratorer i boet.

Sagen fik det efterspil, at Dinsen Andersen, der var medlem af Tønder byråd for Slesvigsk Parti, følte, at baglandet svigtede ham, så han efter diverse manøvrer besluttede sig for at forlade byrådet (No., JV 12/12) og endte med at melde sig ud af partiet (No., 19/12). Det var den rigtige beslutning, kommenterede formanden for Bund deutscher Nordschleswiger, Hinrich Jürgensen (No., 29/12). Spørgsmålet er så, om Dinsen Andersen nu ikke længere er tysk? - I byrådet blev han erstattet af Marit Jessen Rüdiger (No. 12/12).

Gælder København-Bonn-erklæringerne?

I kølvandet på SSWs (det danske mindretalspartis) deltagelse i regeringen i Kiel har FDP (de liberale) i Landdagen anfægtet resultatet af valget i foråret 2012, hvor SSW fik tre mandater. Mindretalspartiet er som bekendt fritaget for spærreklausulen på fem procent, men dette gjaldt kun for det første mandat, sagde FDP'eren Wolfgang Kubicki. Derfor skulle de øvrige to mandater 'afleveres' til CDU og SPD (konservative og socialdemokrater).

Formanden for SSW, Flemming Meyer, påpegede det selvmodsigende i, at FDP sidste sommer stemte for godkendelse af valgresultatet og så knapt et halvt år senere anfægtede dets retsgyldighed. Han tog dog afslappet på sagen: "SSW er blevet valgt ind i Landdagen efter gældende lov og med fuldgyltige mandater. ... Men at Kubicki som jurist mener, at to SSW-mandater bare sådan kan flyttes til andre partier, viser det useriøse i FDPs fremstød" (Fl.A. 14/11).

Mon ikke hr. Kubicki skulle genlæse København-Bonn-erklæringerne fra 1955 (mindretalspolitikens 'grundlov'), der klart fastslår, at SSW er fritaget for spærreklausulen, men skal have stemmer nok til et mandat for at blive repræsenteret i Landdagen. I øvrigt fik SSW ved det første valg efter 1955 valgt to repræsentanter, Samuel Münchow og Bertold Bahnsen. Der er således præcedens.

Det tyske mindretal

Efter at formanden for Slesvigsk Parti, Marit Jessen Rüdiger, på et ekstraordinært bestyrelsesmøde havde meddelt, at hun trak sig fra posten

(No. 5/10), blev den 43-årige gårdejer Carsten Leth Schmidt fra Sønderballe valgt som hendes efterfølger uden modkandidat (No. 1/11).

Sidst i november oplyste partiets stemmesluger i Sønderborg, Stephan Kleinschmidt, at han stiller op som kandidat for Det radikale Venstre ved næste folketingsvalg, samtidig med at han fortsat repræsenterede Slesvigsk Parti i byrådet (No. 27/11). Der Nordschleswiger skrev bekymret, at han nu også "repræsenterede Det radikale Venstre i Sønderborg". Spørgsmålet var, om ikke det "forringede SPs politiske tyngde" i byen. Avisen pegede på, at Jes Schmidt, der sad i Folketinget i 1970'erne, ganske vist blev valgt på en dansk partiliste (CD), men var "officielt udpeget på en BDN-delegeretforsamling" som det samlede mindretals repræsentant, mens Kleinschmidt ikke har denne 'legitimation'. Han blev opstillet af den radikale partiforening i Sønderborg og kunne derfor ikke repræsentere "mindretallet fra venstre til højre". Lederen, sandsynligvis skrevet af chefredaktør Siegfried Matlok, sluttede: "Kleinschmidt, der indtil nu har været 'everybodys darling', betræder nu en politisk kampzone, hvor tidligere 'venner' kan vise sig at være konkurrenter, måske endog fjender. Kære Kleinschmidt! Du har begivet dig ud på en vanskelig balancegang. Vi kan kun ønske for dig, at dine personlige ambitioner bliver til virkelighed, men du har forandret det politiske landskab for det tyske mindretal anno 2012" (No. 28/11).

Hinrich Jürgensen så opstillingen nærmest som en personlighedsspaltning, men tilføjede, at når Kleinschmidt stillede op som radikal, var

det "af helt personlige grunde, der intet har med det tyske mindretal at gøre - überhaupt nicht!" (No. 29/12).

Redaktør Poul-Erik Thomsen mente, at hans chance for at komme i Folketinget som radikal i Sønderborg var 'minimal' (JV, 11/11). Og dog? De radikale stemmer vil utvivlsomt sprede sig over flere kandidater, hvoraf det nuværende folketingsmedlem Lotte Rod (der også har en fortid i mindretallet) nok vil være hans værste konkurrent. Men man kan ikke se bort fra, at Kleinschmidt utvivlsomt vil trække mindretalsstemmer fra hele landsdelen.

Den nye genforening

Kristeligt Dagblad skrev, at en undersøgelse af, hvad der er vigtigst i tilværelsen, viser, at folk i Sønderjylland og Sydslesvig "har flere fælles livsværdier med hinanden, end de har med det øvrige Tyskland og Danmark". Det lyder ikke helt troligt. Ikke desto mindre sagde Grænseforeningens formand, Finn Slumstrup, at "i Danmark plejer man at omtale det, som skete i 1920, som Genforeningen. Men man kunne lige så godt sige, at ved den lejlighed blev det århundredgamle hertugdømme Slesvig skåret midt over. I dag, hvor der er mindre fokus på de nationale modsætninger, træder bevidstheden om de fælles vilkår tydeligere frem. Man kunne kalde det en genforening af Slesvig" (Grænsen nr. 6 / december 2012).

Mon folk i Aabenraa eller Rødding virkelig skulle føle sig nærmere forbundet med folk i Nibøl eller Slesvig end med deres landsmænd i Kolding og Esbjerg? Jeg tillader mig at tvivle.

Til minde om -

Efteråret var en frugtbar tid for sønderjyske mindesteder. Ved Rens afslørede en sten for de sydtyske kolonisorers ankomst til egnen for 250 år siden (No. 13/10). - Mindestenen i Højer for kong Frederik VI's ankomst til fastlandet efter sommerturen til halligerne i 1825, der blev ødelagt ved hærværk for nogle år siden, er blevet repareret og skal genopstilles på et sikkert sted, da den er så skrøbelig, at den næppe vil kunne klare endnu et fuldemandsbesøg (No. 19/10; JV 30/10). - På Munkemøllevej ved Flensborg Fjord blev der afsløret en sten for dronning Margrethe I med indskriften: "Margrethe Valdemarsdatter. Døde på sit skib ved Munkemølle 28. oktober 1412. Hun samlede Norden". (Fl.A. 29/10). - På Hatsted kirkegård i Sydslesvig rejstes en 'gravsten' over Skimmelrytteren (digegreven Hauke Haien) fra Theodor Storms berømte novelle af samme navn, der er bygget over digegreve Hans Iwersen Schmidts historie (Fl.A. 31/10). - I omtalen af en bog om professor Jens Jessen, der deltog i attentatforsøget mod Hitler 20. juli 1944, foreslog Siegfried Matlok, at der rejstes en mindesten for ham evt. ved hans fødested, gården Stoltelund ved Tinglev (No. 17/11). - Og kejser Wilhelm-statuen, der oprindeligt stod på Haderslev Torv, blev flyttet fra museumshaven til Sønderborg Slot for at indgå i den permanente udstilling om tiden 1864-1914 (No., JV 19/10).

'Danmarks port'

Afsporingen af en godsvogn ved Sommersted medførte en længere afbrydelse af trafikken på den sønderjyske østbane, idet skinnelegemet

skulle gennemgå en større reparation. Derfor måtte al persontrafik foregå med bus, mens godstrafikken blev omdirigeret ad vestbanen, hvor passagererne så også måtte benytte bus, da sporene var fuldt optaget af de mange godstog til og fra Tyskland. Først efter godt en måned var trafikken igen normal.

Formanden for DI Sønderjylland, vognmand Mogens Therkelsen, Padborg, kaldte banen 'Danmarks port' og skrev, at når "Danmarks vigtigste internationale jernbaneforbindelse kan lægges total død med en simpel afsporing", understreger det behovet for en dobbeltsporet jernbane på hele strækningen mellem Vamdrup og Padborg. Det er glædeligt, fortsatte han, at transporten pr. jernbane er i

stigning. Derfor er det af stor betydning, at netop denne bane, som også fragter store mængder gods mellem Sverige og Tyskland, er i tip-top stand (No. 7/12).

Og redaktør Poul-Erik Thomsen, der satte de sønderjyske trafikårer op mod de østdanske, skrev: "Det må være et ufravigeligt krav, at denne her landsdels trafikale forbindelse til og fra Tyskland og det øvrige Europa er fuldt og helt udbygget, inden milliarderne sendes til Storstrømmen og Lolland. Så få gjort det dobbeltspor færdigt!" (JV 6/12).

Fra naturen

I bestræbelserne på at få Vadehavet optaget på listen over Verdens naturarv var Tønder Kommune uenig med

Henrik Møller (SF) protesterede forgæves mod en udvidelse af Rønmø Havn. Tønder byråds flertal vedtog planerne for at skaffe flere arbejdspladser. Her ses kuttere i Havneby, mens der endnu var mange erhvervsbåde i havnen.

miljøminister Ida Auken. Hun vil have nationalparken afgrænset af digekronen, mens Tønder ønsker skellet lagt neden for digefoden med den begrundelse, at diget ikke er natur, men kultur, da det er menneskeskabt (JV 21/12). Kommunen har ud fra et definitionssynspunkt ret, men kunne man så ikke indgå det kompromis, at man kaldte det for natur- og kulturarv. Vadehavet, forlandet, digerne og marsken udgør dog trods alt en helhed, der er såvel natur- som menneskeskabt.

Naturens 'ret' i forhold til det menneskeskabte var også på dagsordenen i Nordfrisland, hvor man fældede 18 hektar nåleskov ved Bredsted i forsøget på at få en sjælden sommerfugl - hedepletvinge - tilbage, efter at den har været forsvundet fra landsdelen i mere end tyve år. Og da levede den i øvrigt et helt andet sted. For at gøre det bekvemt for det lille væsen skal der desuden fjernes omkring 30.000 kubikmeter grannåle m.v. fra skovbunden, idet de hedeplanter, der hører til sommerfuglens habitat, ellers ikke kan trives. Derudover skal et tilsvarende areal et andet sted på egnen erhverves og tilplantes med skov. Ingen har ønsket at oplyse, hvad hele herligheden kommer til at koste. Men som Flensborg Avis skrev: "Og så er det jo det store spørgsmål, hvordan hedepletvinge skal få at vide, at der snart findes et nyt rekreativt område for sommerfugle i Nordfrisland ..." (Fl.A. 8/12).

SF'eren Henrik Møller protesterede i Tønder byråd mod planerne om en udvidelse af Rømø Havn. "Hvis man f.eks. finder den sjældne sandtudse på området, skal det blive liggende" urørt, sagde han. Byrådets flertal sva-

rede, at "Tønder har megen natur, men mangler arbejdspladser" (JV 27/10).

Erhvervslivet

Al kajplads på Rømø Havn er udlejet indtil sommeren 2013, bl.a. i forbindelse med etableringen af ny tysk vindmøllepark i havet ud for Amrum (JV 27/10). - Trods et vådt efterår har kartoffelhøsten været 'fantastisk', oplyser Kartoffelmelsfabrikken AKS i Toftlund (JV 17/11). - Virksomheden Linak i Guderup har i regnskabsåret 2011-12 haft en rekordomsætning på 2,186 mia. kr. og et overskud på 272 mio. kr. (JV 28/11). - Entreprenørvirksomheden Arkil, Haderslev, forventer et overskud i 2012 på 30-40 mio. kr. mod tidligere meddelt 10-30 mio. (JV 29/11). - Kohberg Brød i Bolderslev har slået administration, indkøb og salg for koncernens tre bagerier sammen. Målet er en stigning i omsætning på 25 pct. (JV 1/12). - Lactosan-Sanovo Holding (familien Stadil) har opkøbt aktier i Hartmann-koncernen, så de i dag ejer 68,5 pct. af virksomheden. Det får dog ingen umiddelbare konsekvenser for fabrikken i Tønder, som fortsætter uændret (JV 13/12). - Hjemsted Oldtidspark får 820.000 kr. af LAG-midler til etablering af en ny attraktion, 'Gudernes legeplads', ligesom Tønder Kommune forhøjer kassekreditten til 800.000 kr. (JV 24/10). - Sportskoncernen SønderjyskE har et overskud på 3 mio. kr. i 2011 (JV 28/11). - Envo, Aabenraa, har købt 16 ha. ved Solvig, hvor man planlægger opførelsen af et stort biogasanlæg til omkring 500 mio. kr. Investoren er den argentinske mangemillionær Jose Cartellone (JV 29/11, 18/12). - Danfoss, der i forvejen ejede 75 pct. af Sau-

er-Danfoss, købte for 3,7 mia. kr. den sidste fjerdedel, så man nu er enejer (JV, No. 30/11). Samtidig klagede Danfoss' bestyrelsesformand Jørgen Mads Clausen over industriens vilkår i Danmark med "dårlige rammevilkår, høje skatter og omkostninger. ... Der er ingen tvivl om, at vores konkurrencedygtighed ikke er god nok. Og det betyder, at væksten går uden om os" (JV 7/12).

4. december afholdtes en konference for politikere og erhvervsfolk i Aabenraa med det formål at finde løsninger på bl.a. landsdelens befolknings- og beskæftigelsesproblemer. "Vi har det hele", sagde regionsformand Carl Holst. Man skulle sprede de 'gode historier' og gøre op med de negative. Så vidt var alle enige. Men der var også mere jordnære proble-

mer at løse. "De højtuddannede, vi søger, vælger ikke Sønderjylland, fordi vi får en anden skræl på bananen" (pudser vort image op), sagde Danfoss' finansdirektør Per Have. "Det er det basale, der skal være i orden så som et job til ægtefællen, pasningsgaranti til børnene og lignende ting". Det er i hvert fald ikke uvæsentligt!

DAGBOG

3. oktober: A.P. Møller-Fonden skænker en kirke til Statsfængslet Renbæk ved Skærbæk (JV).

4. oktober: Forstander for Gråsten Landbrugsskole 1973-87 og medlem af Folketinget (Venstre) 1990-94 Filt Jensen, Gråsten, dør 86 år (JV). - Kunstmuseet Brundlund Slot plan-

Signe Andersen fik 6. november overrakt Sprogforeningens Sprog- og Kulturpris 2012. Det var foreningens formand, Frode Sørensen, der overrakte prisen. Han betegnede Signe Andersen som omhyggelig og en gammeldags sydslesviger - sagt i ordets bedste forstand.

Foto: Lars Salomonsen. Flensborg Avis.

Foto: Karin Riggelsen, Det Nordslesviger.

Bill Clinton var på lynbesøg i Sønderborg, hvor han holdt et foredrag på Alsion.

lægger en udvidelse uden for slots-
holmen. Den skal forbindes med slot-
tet ved en gang under voldgraven.
Pris: 112 mio. kr. (JV).

6. oktober: Dybbøl Mølle maler igen
mel efter en pause på ca. 60 år (JV).

8. oktober: Kronprinsparrets Kultur-
pris 2012 uddeles på Alsion i Sønder-
borg til børnebogsforfatteren Jakob
Martin Strid (Fl.A., No., JV).

11. oktober: Slesvig-Holstens minister-
præsident Torsten Albig besøger den
danske regering (No.).

12. oktober: 6a fra Kollund skole vin-
der en landsomfattende historiekon-
kurrence (No.).

19. oktober: Bitten Clausen, enke efter
grundlæggeren af Danfoss, Mads
Clausen, fylder 100 år og fejres på
hele Als (No., JV).

25. oktober: Politiet oplyser, at krimi-

naliteten i Syd- og Sønderjylland er
faldet med 20 pct. i de sidste fire år
(JV).

2. november: Direktør for Sønderborg
Handelsskole 1961-78 Ottomar Loff,
Aabenraa, dør 98 år (JP).

4. november: Ingeniør Torben Rude-
beck tiltræder som ny forstander på
Løgumkloster Højskole (JV). - Det ty-
ske mindretal afholder Deutscher Tag
i Tinglev (JV, No.).

8. november: Folketingsmedlem Dag-
mar Mørk Jensen (radikal) 1985-89,
Odense, tidl. Aabenraa, dør 88 år
(No.). - Formanden for Sprogforenin-
gen i Sydslesvig, Signe Andersen,
modtager Sprogforeningens Sprog-
og Kulturpris (Fl.A.).

11. november: 'Julemandskongres' af-
holdes i Tønder (JV).

16. november: Den fhv. amerikanske

præsident Bill Clinton besøger Sønderborg og holder foredrag på Alsion (JV, Fl.A., No.). - æ Rummelpot udkommer. Æresrummelpotten tildeles trompetisten Valdemar Rasmussen (JV, No., Fl.A.).

17. november: Rektor Jørgen Kühl fra A.P. Møller Skolen i Slesvig bliver formand for det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål i Flensborg (Fl.A.) - Medlem af Nordfrislands amtsråd for SSW 1998-2008 Juliane Hegemann, Husum, dør, 72 år (Fl.A.). - Trods stor modstand fra mange sider fastholder regeringen beslutningen om at lukke det danske generalkonsulat i Hamburg (Fl.A.).

30. november: Statens Kunstråd anbefaler den internationalt kendte portugisiske kunstner Victor Ash til at udsmykke siloen på havnen i Haderslev (JV).

1. december: Redaktør Gwyn Nissen, Tinglev, udpeges som Siegfried Matloks efterfølger som leder af Der Nordschleswiger fra 1. juli 2013 (No., Fl.A.).

Foto: Hans-Christian Gabelgaard, JydskeVestkysten.

6. december: Museum Sønderjylland erhverver med fondsstøtte et maleri af Christian II (af Lucas Cranach) for 6 mio. kr. Det skal udstilles på Sønderborg Slot (No., JV). - Folketingsmedlem 1972-2001, Ebba Strange (SF), født i Flensborg og opvokset i Bredebro, dør 83 år (JV, No., Fl.A.).

10. december: Borgmester i Haderslev 1994-2002, Karen From (Venstre), dør 66 år (JV).

12. december: Bladet 'Dagens Medicin' udpeger for tredje gang Gighthospitalet i Gråsten som landets bedste gigt-sygehus (JV).

18. december: Aabenraas borgmester Tove Larsen bliver ridder af Dannebrog (JV).

20. december: Hans Egon Lorenzen stopper som leder af TV-Syd (No.).

24. december: 48 ha af den sydslesvigske spejdgård Tydals areal forpagtes af Eggebæk Kommune og Slesvig-Flensborg Amt og omdannes til naturbeskyttelsesområde (Fl.A.).

26. december: Museum Sønderjylland havde i år ca. 250.000 besøgende (JV).

28. december: Viceborgmester i Skærbæk Kommune 1985-97 og 2001-05, bogtrykker Erling Bjerre, Skærbæk, dør 77 år (JP, JV). ■

Forkortelser

Fl.A.: Flensborg Avis

JP: Jyllands-Posten

JV: JydskeVestkysten

No.: Der Nordschleswiger

Det kom som en overraskelse, da redaktør Gwyn Nissen, Tinglev, blev udpeget som ny leder af Der Nordschleswiger fra 1. juli 2013 efter Siegfried Matlok.

Mindretalsliv

Lars N. Henningsen og Frank Lubowitz (red.): *'Stemmer fra mindretallene/Stimmen aus den Minderheiten - en interviewbog/ein Interviewbuch'*. Interviews: Flemming Nielsen. Udgivet af Studiefdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Flensburg nr. 66. og Archiv/Historische Forschungsstelle der deutschen Volksgruppe, Apenrade 2011. 382 sider, ill. Pris: 198 kr.

Som en del af det dansk-tyske Interreg IVA projekt 'Mindretalsliv/Minderheitenleben' 2009-2011 gennemførte DR Syds tidligere grænselandsmedarbejder, journalist Flemming Nielsen, på vegne af Studiefdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig i Flensburg og Historische Forschungsstelle der deutschen Volksgruppe i Aabenraa dyberegående interviews, optaget på bånd, med 15 danske sydslesvigere (fortrinsvist på dansk) og 15 tyske nordslesvigere (på tysk). Et interview med en deltager fra Nordslesvig kunne af tidsmæssige grunde ikke frigive sin tekst før redaktionens afslutning.

Lars N. Henningsen og Frank Lubowitz har sammen udvalgt interviewpersonerne - eller fortællerne - og udarbejdet de spørgsmål, som Flemming Nielsen har stillet til samtlige deltagere, som ikke repræsenterer politikerne, organisationslederne eller de førende meningsdannere inden for de to mindretal, men derimod de 'almindelige' mennesker. Henningsen og Lubowitz har desuden bearbejdet de mundtlige fortællinger til skriftlig form.

Fortællerne er født mellem 1939 og 1992, dog er langt de fleste mellem 40 og 70 år, de bor spredt over hele Sønderjylland og Sydslesvig og repræsenterer et bredt udsnit af erhverv.

De mange personligt oplevede skildringer af identiteter og kulturer giver et nuanceret og detaljeret indblik i dagliglivet og i udviklingen i forholdet mellem mindretal og flertal - gennem hen mod 50 år for nogle vedkommende - på begge sider af grænsen.

Fortællingerne er bygget op ud fra en række grundspørgsmål og problemstillinger, hvor Flemming Nielsen bl.a. spørger ind til den enkeltes vej ind i mindretallet

(og der er mange forskellige veje!), opfattelsen af mindretalsidentiteten og forholdet til flertalsbefolkningen, sprogets rolle i mindretallet (også her er mange variationer!), de unge i mindretallet, ligeberettigelse eller fortsat forskelsbehandling, brug af de nationale symboler og syn på mindretallets fremtid i globaliseringens tidsalder.

Bogens fokus er de personlige mundtlige fortællinger om livet i mindretallene. Der er mange konkrete eksempler og indblik i de overvejelser, den enkelte fortæller gør sig - også omkring den aktuelle situation og de fremtidige perspektiver for de respektive mindretal. Alle fortællerne er velformulerede og reflekterende. Pladsen her tillader desværre ikke citater fra de enkelte beretninger, men der er mange fine iagttagelser, formuleringer og situationsskildringer, båret frem til læserne af Flemming Niensens grundige og lydhøre interviewerarbejde.

De mange forskellige interviews afsluttes med en nyttig 'analysekits' (udarbejdet af etnologistuderende Anne Hanten), der i kort form opsummerer interviewprojektets gennemførelse og hovedkarakteristika i fortællingerne, og bogen kan varmt anbefales til alle, der interesserer sig for det levede liv som medlem af mindretallene i grænselandet.

Det er synd, at forskningsinstitutionerne bag bogudgivelsen ikke har publiceret fortællingerne fra det danske mindretal i Sydslesvig også på tysk og fortællingerne fra det tyske mindretal i Sønderjylland også på dansk. Det virker som om, at udgiverne ikke har draget konsekvensen af, at flertallet af danskere (desværre) ikke kan læse tysk, ligesom flertallet af tyskere (desværre) ikke læser dansk. Interviewbogen kommer således til at henvende sig til de læsere i Danmark, der gerne vil vide mere om dagliglivet blandt dansksindede syd for grænsen og til de læsere i Tyskland, der interesserer sig for mindretalslivet nord for grænsen. Eller også er bogens primære målgruppe hhv. det danske og det tyske mindretal, der her kan læse om sig selv og hinanden?

Udgiverne har afskåret flertalsbefolk-

fortsættes side 78

Christian II-portrættet på Sønderborg Slot

Af Peter Dragsbo

I NOVEMBER 2012 LYKKEDES det for Sønderborg Slot at erhverve et portræt af Kong Christian II, malet af den tyske maler Lucas Cranach den Ældre 1523-24 eller årene derefter. Billedet blev købt fra privateje gennem en international kunsthandel med rundhåndet støtte fra Ny Carlsbergfonden, A.P. Møller-fonden og Augustinus Fonden, samt fra Kulturstyrelsen 80.000 kr. til en ny montre. Billedet kan fra 13. marts ses i Christian II-udstillingen på Slottet.

Lucas Cranach den Ældre (1472?-1553) var en af renæssancens største og mest produktive malere. Fra 1505 til 1552 var han hofmaler for de saksiske kurfyrster og havde sit værksted i Wittenberg, hvor han også blev apoteker, bogtrykker og borgmester. Som bysbarn til Martin Luther blev Cranach nær ven af Luther og trykker af talrige protestantiske flyveblade og skrifter. Kong Christian II (1481-

1559, konge 1513-23) havde allerede inden sin flugt til Nederlandene 1523 været interesseret i den 'evangeliske' reformbevægelse, og kort efter flugten kom kongen i kontakt med Luther. Betaget af Luthers ord tog han i vinteren 1523-24 ophold i Wittenberg, og både han og dronningen blev overbeviste lutheranere - til stor utilfredshed hos svogeren, kejser Karl V, den katolske verdens fører. Muligvis kendte Christian II allerede Lucas Cranach, men i hvert fald boede han i de seks måneder i malerens fornemme hus, og dér har han ladet sig portrættere.

Der kendes nu fire Cranach-portrætter af Christian II: Et i Germanisches Museum i Nürnberg, et, der er næsten identisk med vores, i Museum der Bildenden Künste i Leipzig samt et portræt på forsiden af Christian IIs udgave af Det Ny testamente 1524, det første forsøg på en dansk bibel. Men Cranach og hans værksted kan sagtens have leveret flere portrætter; malerier blev dengang også brugt som budskab i diplomati og frierfærd. Sandsynligvis har Christian II ønsket portrætterne som 'reklame' i sin kamp for at genvinde magten - men de kan også være tænkt til hans børn, der længe fortsatte kampen for faderens ret. ■

Maleriet viser kongen med fløjlsbaret og kappe af mårskind. På brystet bærer han Europas dengang fornemste orden, Den gyldne Vlies, indstiftet af kejser Karl V, hvis søster, Elisabeth, kongen ægtede 1514. Og som noget nyt og meget fint for tiden holder han i hænderne et lommeløklæde!

Slesvigske Vognsamling
 4. maj - 1. sep. Oldtidens vogne i Norden - Kopier af vogne fra oldtid og middelalder.

Kulturhistorie Aabenraa
 12. jan. - 10. mar. 'Rømøs historie, søfart og hvalfangst'.
 2. maj - 15. sep. 'Anskuelsestavlernes verden'. - Se bl.a. verden på gamle skolekort.

Kunstmuseet Brundlund Slot
 1. feb. - 12. maj 'Lee Miller og det surrealistiske blik'. Forårets udstilling sætter fokus på den engelske fotograf Lee Miller.

Sønderborg Slot
 24. mar. - 28. apr. Udstilling med værker af kunstmaleren Ole Prip Hansen, Kær, arrangeret af Sønderborg Kunstforening.

Kulturhistorie Tønder
 9. jun. - 1. apr. 'Liv og sjæl i gamle huse ... Bygningskultur i Vestslesvig'.

Kunstmuseet i Tønder
 23. feb. - 5. maj Per Inge Bjørlo - skulpturer, installationer og grafik.

Naturhistorie og Palæontologi, Gram
 10. feb. - 23. dec. 'Dinosaurer - en forsvunden tid?' - Udstilling med et stort antal afstøbninger af dinosaurer, hav reptiler og fodspor mv. af hvirveldyr, som levede på vor jord for meget længe siden.

fortsat fra side 75

ningerne i Danmark og Tyskland fra at få et interessant, nuanceret og velformuleret indblik i deres respektive mindretalskulturer. Mon ikke, at Interreg IVa Syddanmark-Schleswig kunne have set og støttet projektet 'Mindretalsliv/Minderheitenleben' også i dette lys: som information til flertallet om mindretallet i hhv. Danmark og Tyskland?

Den ikke-fagkyndige, men interesserede læser mangler i den grad en kort, leksikalsk oversigt (et par sider måtte kunne gøre det) over de to mindretals historie, nuværende størrelse og bosætning, retlige og økonomiske forhold og kulturelle vilkår. Nu må læseren andre steder søge de nødvendige oplysninger til indramning af bogens fortællinger - f.eks. i opslagsværket 'Sønderjylland A-Å' og slå op under 'mindretal'.

(Første)oplaget er på 800 eksemplarer - et ret beskedent antal i betragtning af, at den primære målgruppe for udgivelsen må formodes at være engagerede i hhv. Sydslesvigsk Forening, der tæller omkring 14.000 medlemmer, mens Bund Deutscher Nordschleswiger kan notere sig for ca. 3.200 medlemmer. Har udgiverne kun tiltro til, at sølle knap 5% af disse over 17.000 bekendende medlemmer af mindretallene vil købe interviewbogen? Selvom SSF og BDN (sammen med Museum Sønderjylland) står som 'projektbærere' for hele projekt 'Mindretalsliv' 2009-11.

Karsten Biering

Sønderjyske søfartshistorier

Mikkel Leth Jespersen og Stefanie Robl Matzen (red.) 'Sønderjyder fortæller søfartshistorier i anledning af Aabenraa Museums 125-års jubilæum'. Skrifter til Aabenraa søfartshistorie bind 3, Museum Sønderjylland - Kulturhistorie Aabenraa 2012, 126 sider, ill. Pris: 150 kr.

Dette tredje bind i serien med søfartshistorie fra Aabenraa er egentlig et udstillingskatalog i forbindelse med en særudstilling i museets 125-års jubilæumsår. Men det er også en bog, der lader lokal-

befolkningen komme til orde og dele familiehistorierne med en bredere kreds.

Det er en sympatisk idé, og bogen er også meget underholdende og afvekslende. For en lokalkendt må det være ekstra sjovt at høre historier fra Fjernøsten og fra gamle, lokale kommoder og skibskister, som rummer mere end det forventelige.

Kina og Hong Kong nævnes ofte. Det ligger i fin forlængelse af Aabenraas maritime aktiviteter i dette område, men vi når også forbi Afrika og Amerika i bestræbelserne på at nå nogenlunde hele vejen rundt om byens søfart.

Selvoplevede historier vil altid have en mere autentisk atmosfære end gengivelser. Niels Kristiansens beretning om sine første år i rederiet Mærsk hører til blandt de bedste afsnit i bogen. Men han er skarpt forfulgt af Helge Lieberg og Robert Petersen.

Der er mange måder at skrive på. Nogle er meget konstaterende, medens andre er mere sansende. Det sidste gælder ikke mindst Anne Lidholdt Jensens bidrag, som har stemninger og drømme som omdrejningspunkt.

Egon Kaas fortæller nøgternt den sørgelige historie om sin farbror, matros Hary Kaas, der mistede livet i en alder af knap 20 år ved en ulykke. Historiens kendsgerninger lægges frem, enkelt og ligetil. Mere analyserende er Jens Rasmussen i sit bidrag om Dorothea Nissens brev fra Amoy.

Kort sagt: Der er tale om nogle varierede og spændende historier.

Men er det så den bedste måde at formidle disse historier på? Ja, det kommer jo an på, hvem man ønsker at henvende sig til. Det er ikke til at komme uden om, at indholdet er lidt ujævnt. Historierne springer rundt i tid og sted, medens læserens overblik støt og roligt forsvinder. Flere steder sidder man tilbage med et ønske om at vide lidt mere, end den meget begrænsede plads tillader.

Men disse små indvendinger rokker ikke ved, at det er en underholdende bog, som fastholder nogle historier, der ellers ville være forsvundne. Det er det vigtige, og det er lykkedes.

Karsten Hermansen

GRÆNSEFORENINGEN

FOR EN ÅBEN DANSKHED

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Du er velkommen til at kontakte din lokale formand/kontaktperson:

Sigrid Andersen
Rangstrupvej 20
6534 Agerskov

Jens Andresen
Tingvej 2
6535 Branderup

Andreas Brandenhoff
Vollerupvej 45
6392 Bolderslev

Povl Solmer Frank
Svanevej 4
6500 Vojens

Kirsten Fanø Clausen
Brobølvej 7
Blans
6400 Sønderborg

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Tlf. + 45 33 11 30 63 • info@graenseforeningen.dk • www.graenseforeningen.dk

De sønderjyske roklubber

Af Kim Furdal

DE NATIONALE FORHOLDS betydning for den sønderjyske idræt er ikke lige let at få sat på formel. Udgangspunktet var gymnastikken, hvor man i den nationale kamp skelnede mellem den danske - lingske - gymnastik og den tyske Turn. Omvendt siger man, at fodbold spilles efter internationale regler, og det nationale derfor ikke spiller nogen rolle her.

Til gengæld er rosporten opdelt internationalt, selv om sporten dyrkes efter internationale regler. En nærliggende forklaring er, at det sociale element spiller en væsentlig rolle inden for roning, hvor man på motionsplan også kan snakke sammen under udøvelsen. Endvidere var sporten frem til de første år efter Anden Verdenskrig domineret af byernes borgerskab.

Roningen fik sit gennembrud i Sønderjylland efter Genforeningen i 1920, hvor der blev oprettet danske og tyske roklubber. I Haderslev blev den danske roklub oprettet som den første roklub i 1919 og Deutscher Ruderverein Hadersleben i 1926. Aabenraa Roklub blev oprettet i 1921 og Apenrader Ruderverein i 1926. Sønderborg Roklub startede i 1921 og Deutscher Ruderverein 'Germania' Sønderburg i 1925. I Gråsten startede Gråsten Roklub i 1922 og Deutscher Ruderverein Gravenstein i 1936. Augustenborg Roklub blev oprettet i 1926. Tønder Roklub startede i 1928, men byen har ingen tysk roklub. Til gengæld har Højer ingen dansk roklub, men Ruderverein Hoyer, oprettet i 1925.

Efter etableringen af de nationale roklubber i mellemkrigsårene er der kommet enkelte til efter krigen. Be-

folkningsvæksten i Nordborg skabte grundlag for etableringen af Nordborg Roklub i 1956, mens Deutscher Ruderverein Norderharde startede i 1964. Endelig startede Jels Roklub i 1976, og Høruphav Ro- og Kajakklub i 1985.

Ud over sproget er den mest markante forskel mellem de danske og tyske roklubber inden for de seneste 50 år nok, at de danske roklubber overvejende bruger inriggerbåde, mens de tyske roklubber stort set kun ror i outriggerbåde. Der er ingen umiddelbar forklaring på dette, men en del af forklaringen kan være, at motions- og turroningen har fået langt større betydning i de danske roklubber. Især til turroning er inriggerne mere velegnede. Til gengæld har de tyske roklubber holdt mere fast på kaproningen. De danske roklubber nord og syd for grænsen fører dansk splitflag, mens de tyske roklubber nord for grænsen alene fører deres stander.

Selv om der inden for de sidste 50 år er kommet et større samarbejde mellem de danske og tyske roklubber, så ror man ikke til dagligt sammen. Det var derfor lidt af et nybrud, da Aabenraa Roklub og Apenrader Ruderverein for et par år siden begyndte at arrangere fælles madpakketure.

I Sydslesvig startede de danske Flensborg Roklub i 1935, mens Slesvig Roklub kom til i 1961. Slesvig Roklub er kendt af mange inden for dansk rosport som en aktiv roklub og for deres udsøgte gæstfrihed, det gode rofarvand og deres sommerhus i Mysunde.

Vel roet. ■

